

SL

SL

SL

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 7.7.2010
COM(2010)365 konč.

ZELENA KNJIGA

za ustrezne, vzdržne in varne evropske pokojninske sisteme

SEC(2010)830

ZELENA KNJIGA

za ustrezne, vzdržne in varne evropske pokojninske sisteme

1. UVOD

Prednostna naloga Evropske unije je zagotavljanje ustreznih in vzdržnih sedanjih in prihodnjih pokojninskih prihodkov za državljane EU. Zaradi staranja prebivalstva je za Evropo doseganje teh ciljev velik izziv. Večina držav članic se je na to skušala pripraviti z reformami pokojninskih sistemov.

Nedavna finančna in gospodarska kriza je poslabšala in povečala vpliv negativnih gibanj staranja prebivalstva. Zaradi nazadovanja gospodarske rasti, javnih proračunov, finančne stabilnosti in zaposlovanja je prilagoditev praks upokojevanja in načinov kopičenja pokojninskih pravic še nujnejša. Kriza je razkrila, da je treba izboljšati učinkovitost in varnost pokojninskih načrtov¹, ki zagotavljajo dostojno življenje v starosti in nagrado za vseživljenjsko delo.

V svojih političnih smernicah za Komisijo je predsednik José Manuel Barroso poudaril pomen ustreznega in vzdržnega pokojninskega zavarovanja za krepitev socialne kohezije:

„Milijoni Evropejcev so v celoti odvisni od pokojnin. Kriza je pokazala pomen evropskega pristopa k pokojninskim sistemom, medsebojno odvisnost različnih pokojninskih stebrov v posamezni državi članici in pomen skupnih pristopov EU k plačilni sposobnosti in socialni ustreznosti. Kriza je poleg tega potrdila, da so pokojninski skladi pomemben del finančnega sistema. Zagotoviti moramo, da pokojnine opravljajo svojo nalogo in v čim večji meri podprejo sedanje in prihodnje upokojujence, tudi ranljive skupine.“

Za zagotavljanje pokojnin so odgovorne države članice. Ta zelena knjiga *ne* postavlja pod vprašaj posebne pravice držav članic na področju pokojninskega zavarovanja ali vloge socialnih partnerjev ter *ne* temelji na domnevi, da obstaja idealni pokojninski sistem, ki bi ustrezal vsem. V tem smislu sta načeli medgeneracijske in nacionalne solidarnosti ključnega pomena. Nacionalni pokojninski sistemi so na ravni EU podprti z okvirom dejavnosti, ki segajo od usklajevanja politik do pravnega urejanja. Nekatere skupne teme je treba obravnavati usklajeno, kot so delovanje notranjega trga, zahteve Pakta za stabilnost in rast ali zagotavljanje, da so pokojninske reforme skladne s strategijo Evropa 2020. Celoviti in ustrezni pokojninski sistemi, ki posameznikom do razumne mere zagotavljajo ohranitev življenjskega standarda po upokojitvi, so ključni za državljane in socialno kohezijo. Vpliv javnih pokojninskih izdatkov na javne finance v eni državi članici lahko ima resne posledice v drugih državah članicah. Usklajevanje pokojninskih politik na ravni EU se je izkazalo za koristno in nujno za zagotavljanje napredka na ravni držav članic. Pokojninski skladi so sestavni del finančnih trgov, način njihovega oblikovanja pa lahko spodbudi ali ovira prosto gibanje delavcev ali kapitala.

¹ Evropski parlament poleg tega začel razpravo o politikah glede izkušenj, pridobljenih s krizo, v okviru posebnega odbora za finančno, gospodarsko in socialno krizo.

Po desetletju reform, ki so spremenile pokojninske sisteme v večini držav članic, je zdaj treba temeljito pregledati okvir EU. Prebivalstvo se stara hitreje, kot je bilo predhodno pričakovano, sedanja finančna in gospodarska kriza pa je izjemno negativno vplivala na proračune, kapitalske trge in podjetja. Nastale so tudi velike strukturne spremembe, kot so nova medgeneracijska ravnovesja, prehodi z dokladnih na naložbene pokojninske sisteme ter povečanje tveganja za posameznike. S to zeleno knjigo se začne evropska razprava na podlagi obsežnega zgodnjega posvetovanja o ključnih izzivih, s katerimi se spopadajo pokojninski sistemi, ter načinov, kako lahko EU podpre prizadevanja držav članic pri zagotavljanju ustreznih in vzdržnih pokojnin.

Celostni pristop zelene knjige povezuje gospodarske, socialne politike ter politike finančnih trgov ter upošteva povezave in sinergije med pokojninami in celovito strategijo Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast. Upošteva tudi delo, ki sta ga na področju pokojnin opravila Odbor za ekonomsko politiko in Odbor za socialno zaščito. Svet (ECOFIN in EPSCO) se je 7. in 8. junija 2010 seznanil z njunim skupnim vmesnim poročilom². Cilj zagotavljanja ustreznih in vzdržnih pokojninskih prihodkov s pokojninskimi reformami ter cilji strategije Evropa 2020 se medsebojno dopolnjujejo. Strategija Evropa 2020 podpira povečanje števila kakovostnih delovnih mest ter pozitivne prehode, kar je oboje odločilnega pomena za delavce obeh spolov pri pridobivanju pokojninskih pravic. Za doseg strateškega cilja 75-odstotne zaposlenosti so v starostni skupini od 55 do 65 let potrebne znatno višje stopnje zaposlenosti od današnjih. Odpravljanje vrzeli v pokojninski ustreznosti, ki je lahko eden glavnih vzrokov revščine med starejšimi, lahko prispeva k doseganju cilja zmanjšanja revščine iz strategije Evropa 2020. Politike na mnogih področjih lahko pomagajo zmanjšati revščino starejših ljudi, kar bo posledično prispevalo k večji ustreznosti pokojninskega zavarovanja in tako dopolnilo pokojninske reforme. Drugi cilji vključujejo odpravo ozkih grl pri dokončni vzpostavitvi enotnega trga, na primer z večjo varnostjo in povezanostjo na notranjem trgu finančnih izdelkov ter lažjo mobilnostjo vseh delavcev³ in državljanov v EU⁴. Pokojninske reforme bodo prispevale k doseganju ciljev strategije Evropa 2020 za zaposlovanje in dolgoročno vzdržnost javnih financ. Poleg tega dokončna vzpostavitev notranjega trga za pokojninske izdelke neposredno vpliva na potencialno rast EU in torej neposredno prispeva k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020.

2. KLJUČNI IZZIVI

2.1. Staranje prebivalstva

Dobro je znano, da se Evropa spopada z velikim demografskim izzivom⁵, poleg tega pa vstopamo v kritično obdobje, saj se prve vrste generacije „baby boom“ začnejo upokojevati in se bo od leta 2012 dalje delež za delo sposobnega prebivalstva v Evropi začel zmanjševati.

² Poročilo je na voljo na spletni strani http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm, glej Sklepe Sveta http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/114988.pdf.

³ Vključno z izjemno mobilnimi delavci, kot so raziskovalci, glej Sklepe Sveta z dne 2. marca 2010: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/113121.pdf.

⁴ Komisija bo izdala poročilo o državljanstvu v letu 2010 o celotnem življenjskem ciklu državljanov EU, ki bo zajemalo i) ovire pri učinkovitem uveljavljanju pravic državljanov, vključno s pravicami prostega gibanja, in ii) predvidene rešitve za odstranitev teh ovir skupaj z načrtom za njihovo uvedbo.

⁵ Poročilo Komisije o staranju z dne 29. aprila 2009 „Obvladovanje vpliva staranja prebivalstva v EU (Poročilo o staranju prebivalstva 2009)“ in delovni dokument služb Komisije *Demografsko poročilo 2008 – Zadovoljevanje socialnih potreb v starajoči se družbi* (SEC(2008) 2911).

Danes živimo dlje kot kadar koli prej in to je seveda ogromen dosežek. V zadnjih 50 letih se je pričakovana življenjska doba v EU podaljšala za okoli pet let. Najnovejše demografske napovedi⁶ kažejo, da bi se do leta 2060 pričakovana življenjska doba lahko dodatno podaljšala za okoli sedem let. To bo v povezavi z nizkimi stopnjami rodnosti korenito spremenilo starostni ustroj prebivalstva (glej Sliko 1). Količnik starostne odvisnosti se bo zato podvojil. Če so zdaj za vsako osebo nad 65 let štiri za delo sposobne osebe, bodo do leta 2060 za vsako osebo nad 65 let samo dve za delo sposobni osebi (glej Sliko 2).

Poleg tega obstajajo drugi dolgotrajni trendi na trgih dela: pozen začetek polnega delovnega življenja zaradi večje potrebe po izobraževanju ter zgodnejše upokojevanje zaradi upravljanja vprašanja staranja in prevladujočih politik na trgu dela. Trend zgodnjega upokojevanja se je sicer začel obračati, vendar večina ljudi, še zlasti žensk, še vedno zapušča trg dela veliko pred običajno upokojitveno starostjo 65 let (glej slike 6 in 7), kar kaže na vidik razlik med spoloma.

Če se bodo sedanja gibanja nadaljevala, bo položaj nevzdržen. Če ljudje zaradi daljše življenjske dobe ne bodo tudi dlje delali, pokojnine verjetno ne bodo več ustrezne ali pa bo dvig pokojninskih izdatkov morda nevzdržen. Zaradi vpliva demografskega staranja, ki ga je kriza še poslabšala, se bo zmanjšala gospodarska rast in povečal pritisk na javne finance. Poročilo o staranju prebivalstva 2009⁷ je pokazalo, da bo zaradi krčenja delovne sile edini vir rasti do leta 2020 produktivnost dela. Reforme so sicer že znatno zmanjšale vpliv staranja na pokojninske stroške v prihodnosti, vendar naj bi se javni izdatki, povezani s starostjo, v celoti še vedno povečali za skoraj 5 odstotnih točk BDP do leta 2060, polovico teh stroškov pa naj bi zavzemale pokojnine (glej Sliko 3 o napovedih javnih pokojninskih izdatkov po državah članicah).

Drug dolgotrajni trend so družbene spremembe – kot so enočlanska gospodinjstva, pari brez otrok in različne generacije ene družine, ki živijo daleč stran ena od druge – kar povečuje potrebo po formalnem zagotavljanju storitev nege, ki bi se drugače zagotovile znotraj družine. To povzroča nadaljnje izzive za financiranje stroškov zdravstvenega varstva in dolgotrajne nege.

Demografsko staranje bi lahko imelo posledice tudi za naložbene pokojninske sisteme. Zaradi staranja prebivalstva bi se lahko zmanjšal potencial gospodarske rasti, kar bi pomenilo nižje realne stopnje donosa in morda vplivalo tudi na vrednost finančnih naložb. Takšna morebitna nižja donosnost pokojninskih naložbenih skladov bi lahko povišala prispevke, zmanjšala pokojninske pravice ter povečala odliv kapitala na hitro rastoče trge ali stopnjo tveganja.

Zaradi demografskega staranja ter za obravnavo njegovega vpliva na javne proračune je bila leta 2001 na Evropskem svetu v Stockholmu dogovorjena tridelna strategija, sestavljena iz treh točk:

- hitro zmanjšanje dolga;
- dvig stopenj zaposlenosti in produktivnosti; ter
- reforme pokojninskih in zdravstvenih sistemov ter sistemov dolgotrajne nege.

⁶ Evropska komisija in Odbor za ekonomsko politiko (2009) „Poročilo o staranju prebivalstva 2009: ekonomske in proračunske napovedi za države članice EU-27 (2008–2060)“, *European Economy*, št. 2.

⁷ Prav tam.

Poleg tega je bilo na Evropskem svetu v Laeknu leta 2001 sprejetih več skupnih ciljev na področju pokojnin. Ob tem je bila poudarjena potreba po ustreznosti, vzdržnosti in prilagodljivosti pokojnin⁸.

2.2. Spremembe pokojninskih sistemov

Med sistemi držav članic obstajajo precejšnje razlike, vendar so prilagoditve v zadnjih desetletjih povečale njihovo vzdržnost. Hkrati so države članice poskušale zaščititi ustreznost pokojnin in se bolje odzvati na spremembe na trgih dela in na področju delitev vlog med spoloma. Ključni trendi so bili⁹:

- (1) spodbuditi več ljudi, da bodo delali več in dlje, in tako obdržati enake pravice kot prej: dvig upokojitvene starosti; nagrajevanje poznega in odvrčanje od zgodnjega upokojevanja (glej Sliko 8); premik od izračunavanja pravic na podlagi zaslužkov v najboljših letih k izračunavanju pravic na podlagi povprečja zaslužkov skozi celotno delovno kariero; onemogočanje ali omejevanje zgodnjega umika s trga dela; ukrepi na trgih dela za podporo starejšim delavcem in njihovo daljše ostajanje na trgu dela ter spodbuditev večje enakosti spolov na trgu dela;
- (2) premik od večinoma enoplastnih sistemov k večplastnim sistemom. Takšen premik je posledica trenda v večini, vendar ne vseh državah članicah, da se gledano v celoti zmanjša delež javnih dokladnih pokojnin ter se poveča vloga naložbenih zasebnih načrtov dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki pogosto temeljijo na vnaprej določenih prispevkih (glej Sliko 10);
- (3) ukrepi za zapolnitev vrzeli na področju ustreznosti pokojnin, npr. s prizadevanji za razširitev kritja, ukrepi za podporo kopičenju pokojninskih pravic, lažjim dostopom do pokojnin za ranljive skupine in večjo finančno podporo za revnejše upokojeence;
- (4) načelo enakosti spolov: ženske večinoma prevladujejo med zaposlenimi z netipičnimi zaposlitvenimi pogodbami ter pogosteje kot moški prekinejo delovno kariero zaradi obveznosti nege. Zato so njihove pokojnine pogosteje nižje, tveganje revščine pa je večje med starejšimi ženskami, saj živijo dlje. Obdobja nege so sicer priznana v nekaterih dokladnih sistemih, v naložbenih pokojninskih načrtih pa to ni tako enostavno, saj se pojavlja vprašanje financiranja takšne solidarnosti.

Z nedavnimi reformami so se dvignile dejanske upokojitvene starosti in odprle nove poti k zagotavljanju ustreznih pokojnin na vzdržen način. Hkrati se je zaradi reform povečala odgovornost posameznikov za rezultate in takšen razvoj se bo nadaljeval tudi v prihodnosti. Ljudje imajo na izbiro več možnosti, vendar so tudi izpostavljeni večjemu tveganju. Da bodo reforme uspešne, morajo vsi pokojninske načrti zagotoviti svoj delež, tveganja pa je treba pravilno razumeti in upravljati. Ustreznost pokojnin v prihodnosti bo odvisna od donosov na finančnih trgih ter sposobnosti trgov dela za zagotavljanje daljših in manj prekinjenih poklicnih poti tistih, ki prispevajo v pokojninsko blagajno. Za večjo socialno kohezijo bodo številne države članice morda hotele obravnavati nerešena vprašanja, kot so minimalne

⁸ „Kakovost in ekonomska upravičenost pokojnin – skupno poročilo o ciljih in delovnih metodah na področju pokojnin“ [10672/01 ECOFIN 198 SOC 272].

⁹ Podrobnejša ocena je v Skupnem vmesnem poročilu o pokojninah Odbora za ekonomsko politiko in Odbora za socialno zaščito, glej opombo 2.

pokojnine, kritje netipičnih delavcev in priznavanje nekaterih neželenih prekinitev zaposlitve, na primer zaradi nege odvisnih oseb.

Reformirani pokojninski sistemi povečujejo tveganja za ustreznost pokojnin znatnega števila delavcev. Neto nadomestitvene stopnje se bodo znižale v mnogih državah članicah, čeprav obstajajo znatne razlike v izhodiščnih položajih in stopnjah znižanja ter kljub temu, da so jih nekatere države dvignile, zlasti tiste z izjemno nizkimi izhodiščnimi stopnjami (glej Sliko 5). Preprečevanje zgodnjega odhoda s trga dela lahko zmanjša to znižanje.

Glede na obseg prihodnjih demografskih sprememb bodo morda v mnogih državah članicah potrebne dodatne reforme za zagotovitev trajnega uspeha izvedenih reform. V državah članicah, kjer napredek pokojninskih reform ni zadosten, je nujno treba pregledati „pokojninsko obljubo“, da se določi, kakšna podpora se lahko pričakuje od ostalega gospodarstva in javnih proračunov.

2.3. Vpliv finančne in gospodarske krize

Finančna in gospodarska kriza je močno izostrila temeljni problem staranja prebivalstva. Pokazala je, da so različni sistemi med seboj odvisni, in razkrila slabosti ustroja nekaterih načrtov ter na ta način opozorila na izpostavljenost vseh pokojninskih sistemov, tako dokladnih kakor naložbenih. Zaradi večje brezposelnosti, nižje rasti, višjih stopenj nacionalnega dolga in negotovih finančnih trgov se vsi sistemi spopadajo z ovirami pri izpolnjevanju pokojninskih obljub. Zasebni načrti lahko delno zmanjšajo pritisk na zagotavljanje javnih pokojnin. Vendar povečevanje pomena zasebnih pokojninskih načrtov veča proračunske stroške zaradi široko razširjene prakse uvajanja davčnih spodbud med fazo akumulacije. Stroški davčnih olajšav so lahko znatni, njihova učinkovitost in porazdelitveni učinki pa vprašljivi¹⁰. Zaradi močnega pritiska na javne proračune nekatere države članice razmišljajo o učinkovitosti te porabe. Boljša izmenjava informacij o njihovih stroških in učinkovitosti bi lahko pomagala oblikovalcem politike po vsej EU¹¹. Če poleg tega zasebni pokojninski načrti ne bodo zmožni izpolniti svojih obljub, bo treba del računa plačati iz javne blagajne.

Zaradi varnih javnih pokojninskih prihodkov, ki so na splošno lahko igrali svojo vlogo samodejnih stabilizatorjev, so bili sedanji upokojeanci do zdaj med tistimi, ki jih je kriza najmanj prizadela. Razen izjemoma imajo pravice iz naložbenih skladov še vedno stransko vlogo, ob tem pa je moralo samo nekaj držav članic, ki imajo velike težave na področju javnih financ ali dobro ustaljene mehanizme samodejnega prilagajanja, znižati javne pokojnine, ki se izplačujejo. Kriza in predvideno zmanjšanje rasti bosta imela posledice za vse oblike pokojninskih načrtov.

Stanje javnih financ se je po krizi poslabšalo do te mere, da je izničilo 20 let trajajočo proračunsko konsolidacijo, kar pomeni, da bodo proračunske omejitve v naslednjem

¹⁰ Oddelek 4.2, str. 26 poročila Odbora za socialno zaščito „Zagotavljanje pokojnin iz zasebno upravljanjanih naložbenih skladov in njihov prispevek k ustreznim in vzdržnim pokojninam“ (2008) <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en>.

¹¹ To bi lahko vključevalo izmenjavo izkušenj o pristopih, kot so „vezne posode“, pri katerih je znesek davčne olajšave, ki ga ima posameznik na razpolago za prostovoljno varčevanje, obratno sorazmeren z zneskom zakonsko predpisanega in poklicnega pokojninskega zavarovanja, ki si ga je posameznik že pridobil. Glej „Predlog kompenzacijskega pokojninskega modela“ avtorja G.J.B. Dietvorsta, *EC Tax Review* 2007 št. 3, str. 142–145.

desetletju zelo velike. V skladu z ocenami naj bi se zaradi krize dolgoročno še povečal pritisk na javno pokojninsko porabo, ker naj bi bila gospodarska rast znatno nižja in je nastop dokončnega okrevanja negotov¹². V številnih državah članicah so bili nekateri prispevki za socialno varnost preusmerjeni v nove obvezne naložbene pokojninske sklade. Kriza je poslabšala to vprašanje dvojnega vplačevanja in nekaj držav članic je za izboljšanje stanja javnih pokojninskih financ moralo ustaviti ali zmanjšati prispevke za zasebne pokojninske sklade.

Kratkoročno sta stopnje donosa in plačilno sposobnost naložbenih skladov prizadela padec obrestnih mer in znižanje vrednosti sredstev. Zasebni pokojninski skladi so med letom 2008 izgubili več kot 20 % svoje vrednosti¹³. Poleg tega številna pokroviteljska podjetja poklicnih pokojninskih skladov niso bila zmožna v celoti izpolniti svojih obveznosti. Ker je bilo zaradi izgub samo nekaj načrtov prisiljenih k prekinitvi, da bi izpolnili svoje tekoče obveznosti, so nadzorniki lahko spremenili in omilili predpise o vrednotenju in plačilni sposobnosti, da so trgov omogočili čas za okrevanje. Pokojninski skladi so bili zmožni nadomestiti nekatere svoje izgube v letu 2009¹⁴, vendar jih še mnogo ostaja pod zahtevanimi ravni plačilne sposobnosti.

Različna zmogljivost naložbenih načrtov za premagovanje krize je pokazala, da so razlike na ravni zasnove, ureditve in naložbene strategije zelo pomembne. Izgube se razlikujejo glede na naložbene prakse, zmožnost odziva na šok pa je odvisna tudi od tega, kako dobro je breme porazdeljeno med izvajalce pokojninskega načrta, plačnike prispevkov in prejemnike pokojnin. Na žalost imajo sistemi v državah, kjer so bile zahteve glede plačilne sposobnosti nizke in izgube vrednosti sredstev še posebno velike, tudi pogostejše slabšo zaščito pridobljenih pravic in manj prožne mehanizme za porazdelitev bremena. Pravice se zato lahko izgubijo, izvajalci pokojninskega načrta pa morda niso zmožni povrniti njegove plačilne sposobnosti in ga morajo prekiniti.

Kriza bo poleg tega močno vplivala na prihodnje pokojnine, ker bodo mnogi delavci izgubili svojo zaposlitev in bodo brezposelni za določeno obdobje, drugi pa bodo morda morali privoliti v nižje plačilo ali krajše delavnike¹⁵. Eden izmed izzivov bo zagotoviti, da se ustrezne stopnje pokojnin lahko obdržijo tudi v teh primerih (glej Sliko 9).

Kriza je torej dodala k že obstoječemu programu reform naslednje razsežnosti:

- izostrila je nujnost rešitve vprašanja vrzeli v ustreznosti pokojnin;
- izostrila je potrebo po reformah za okrepitev vzdržnosti javnih financ;
- povečala je pomen dviga dejanske upokojitvene starosti;
- poudarila je potrebo po pregledu zakonskih predpisov o naložbenih pokojninskih skladih za zagotovitev njihove učinkovitosti in ohranitev njihove varnosti kljub morebitnim večjim finančnim krizam ter zagotovitvi, da so predpisi sorazmerni in delodajalcev ne silijo v plačilno nesposobnost ali odstopanje od pokojninskih načrtov;

¹² Glej opombo 6.

¹³ OECD, „Pokojnine in kriza – kako naj se pokojninski sistemi odzovejo na finančne in ekonomske pritiske“, 2009.

¹⁴ OECD „Pokojninski trgi v žarišču“, oktober 2009, izdaja št. 6.

¹⁵ Poglavja 3.3 – 3.5 Skupnega vmesnega poročila o pokojninah, glej opombo 2.

- poudarila je potrebo po zagotovitvi, da je zakonska ureditev finančnih trgov učinkovita in smiselna glede na vse večji pomen pokojninskih skladov. Na vrhah G20 v Pittsburghu in Torontu je bilo poudarjeno, da bi morale biti vse finančne institucije zakonsko urejene ter da obstaja močna potreba po uvedbi skupnih pravil.

3. PREDNOSTNE NALOGE ZA POSODOBITEV POKOJNINSKE POLITIKE V EU

Najpomembnejši cilj pokojninskih reform je zagotoviti, da so pokojninski sistemi ustrezni in vzdržni. Pojavila se je težnja, da se tridelna stockholmska strategija obravnava kot seznam, s katerega se lahko poljubno izbira. Če želimo zagotoviti, da bodo sistemi pokojninskega zavarovanja učinkoviti in strategija Evropa 2020 uspešna, bo treba vsa tri vprašanja obravnavati usklajeno.

3.1. Glavna cilja: ustreznost in vzdržnost

Ustreznost in vzdržnost sta dve strani istega kovanca. S tveganjem neustreznosti pokojnin se lahko poveča pritisk na *ad hoc* povišanja pokojnin ali povpraševanje po drugih dajatvah, kar lahko ogrozi vzdržnost. Če pokojninski sistem ni vzdržen, se bo prav tako izkazal za dolgoročno neustreznega, ko bodo potrebni nepredvideni popravki. Zato je treba vprašanja ustreznosti in vzdržnosti pokojnin preučiti skupaj.

Reševanje vprašanja ustreznosti pokojnin

Namen pokojninskih sistemov je zagotavljanje ustreznih pokojninskih prihodkov ter temelji na solidarnosti med generacijami in znotraj generacij. Namen večine reform pokojninskih sistemov do zdaj je bilo izboljšanje vzdržnosti. Za rešitev vprašanja vrzeli v ustreznosti bo potrebna nadaljnja posodobitev pokojninskih sistemov. Ker se bodo nadomestitvene stopnje javnih pokojnin v večini primerov znižale (glej Sliko 4), je treba zagotoviti dovolj možnosti za pridobitev pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja, npr. z omogočanjem daljše delovne dobe in večjo dostopnostjo načrtov dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pomanjkanje kompenzacijskega upoštevanja obdobj brezposelnosti, bolezni ali nege lahko prav tako povzroči vrzeli, kakor tudi pomanjkanje kritja za ranljive skupine, kot so delavci s kratkotrajnimi in netipičnimi zaposlitvenimi pogodbami, ali nezadostnost zajamčenih minimalnih pokojnin ali prihodkov za starejše ljudi, hkrati pa so vsi ti primeri vprašljivi zaradi financiranja. Pri naložbenih skladih bi lahko zmanjševanje naložbenega tveganja, zlasti tik pred izplačilom ali v obdobju izplačila, ter boljša porazdelitev tveganja med varčevalce in izvajalce pokojninskih načrtov povečala ustreznost pokojninskih prihodkov, in sicer na podlagi prednosti, ki jih omogoča kolektivno zavarovanje. Morda bi bilo dobro poleg pokojnin obravnavati tudi druge vire pokojninskih prihodkov.

Zagotavljanje vzdržnosti

Mnoge pokojninske reforme so pomagale omejiti povečanje prihodnje javne pokojninske porabe, vendar so nujno potrebni dodatni ukrepi za izboljšanje vzdržnosti sistemov, ki bodo prispevali k dolgoročni vzdržnosti javnih financ, zlasti v državah, kjer se pričakuje visoka pokojninska poraba v prihodnosti. Brez odločnih ukrepov politike za večjo vzdržnost bodo breme prilagoditve morali nositi prihodnji delavci ali prihodnji upokoјenci, ki morda ne bodo

pripravljeni na nepričakovano nizke pokojnine, kakor je poudaril Evropski svet¹⁶. Brez sprememb politik bo zaradi slabega položaja javnih financ in pričakovanega nevzdržnega povečanja javnega dolga proračunska konsolidacija zavezujoče omejila vse politike, tudi pokojninsko zavarovanje. Pakt za stabilnost in rast zagotavlja okvir za spremljanje vzdržnosti javnih financ, vključno s pokojninskimi sistemi¹⁷. Če bo poleg tega v prihodnosti formalna oblika nege vedno pogostejše nadomeščala neformalno nego, se bodo morda dodatno povečali stroški oskrbe starejših ljudi. Zato so še posebej pomembne reforme za povečanje potenciala gospodarske rasti EU, npr. s spodbujanjem ponudbe delovne sile. Večja rast produktivnosti dela je koristna za vse državljane, saj omogoča višje življenjske ravni. Glede proračunske konsolidacije je doseganje višjih stopenj zaposlenosti zlasti starejših delavcev še pomembnejše.

- (1) *Kako lahko EU podpre prizadevanja držav članic za okrepitev ustreznosti pokojninskih sistemov? Ali naj EU bolje opredeli, kaj vključujejo ustrezni pokojninski prihodki?*
- (2) *Ali obstoječi pokojninski okvir na ravni EU zadostuje za zagotovitev vzdržnosti javnih financ?*

3.2. Doseganje vzdržnega ravnovesja med trajanjem delovne dobe in pokoja

Trajanje pokoja se je v zadnjem stoletju znatno podaljšalo, ob tem pa so med državami članicami velike razlike. Obdobje pokoja zdaj običajno obsega približno eno tretjino odraslega življenja, s podaljšanjem pričakovane življenjske dobe v prihodnosti¹⁸ pa se bo ta delež znatno povečal, če se delovna doba ne podaljša in se ljudje ne upokojujejo pozneje. V starosti 60 let je zaposlenih manj kot 50 % ljudi. To dejstvo je v nasprotju z zavezami držav članic z zasedanja Evropskega sveta v Barceloni, da za pet let povišajo starost, ob kateri ljudje prenehajo delati¹⁹. Poleg tega ni v skladu s ciljem 75-odstotne zaposlenosti iz strategije Evropa 2020 ter negativno vpliva na potencial rasti. Strmo naraščanje ekonomskega količnika starostne odvisnosti bi se lahko v veliki meri preprečilo, če bi ljudje delali dlje (glej Sliko 2). V nasprotnem primeru bodo nižje pravice in višji prispevki neizogibni.

Z zagotavljanjem, da trajanje pokoja ne narašča več v primerjavi s trajanjem delovne dobe, bi se okrepili ustreznost in vzdržnost. To pomeni dvig starostne meje, pri kateri posameznik preneha delati in začneja prejemati pokojnino. Mnogo držav članic se je v okviru javnih pokojninskih shem že odločilo dvigniti starostno mejo za upravičenost do polne pokojnine (glej Sliko 6). Takšen ukrep vse pogostejše velja za pomembno sporočilo, ki delavce in delodajalce spodbuja k doseganju višje dejanske upokojitvene starosti. Številne države članice so pokazale, da je obetavna možnost politike za krepitev vzdržnosti pokojninskih sistemov samodejno prilagajanje, ki povišuje upokojitveno starost v skladu s prihodnjim dvigom pričakovane življenjske dobe. Takšna morebitna prilagajanja bi se lahko uporabila tudi za ostala tveganja, ob tem pa bi bilo lahko redno preverjanje ustreznosti in vzdržnosti pokojnin

¹⁶ S Sklepi predsedstva z dne 23. marca 2005 SVET EVROPSKE UNIJE 7619/1/05, REV 1 je bila poudarjena potreba, „da se zajamči dolgoročna vzdržnost javnih financ, spodbudi rast in prepreči preveliko obremenjevanje prihodnjih generacij.“

¹⁷ Komisija je v zvezi s Paktom za stabilnost in rast predlagala, da se med drugimi dejavniki, ki odražajo tveganja v prihodnosti, upoštevajo tudi implicitne obveznosti, zlasti v povezavi s staranjem (COM(2010) 367/2).

¹⁸ Poglavje 3.2.1 Skupnega vmesnega poročila o pokojninah, glej opombo 2.

¹⁹ Sklepi predsedstva z dne 15.–16. marca 2002 EVROPSKI SVET SN 100/1/02 REV 1.

nadomesten ali dopolnilen način za zagotavljanje pravočasne in neovirane odzivnosti na spreminjajoče se okoliščine, ki jih je večinoma težko predvideti.

Možnost uvedbe univerzalne upokojitvene starosti je bila vedno vprašljiva zaradi razlik med poklici glede starosti ob vstopu na trg dela in zdravstvenega stanja delavcev v različnih poklicih. Večina držav članic se s tem izzivom spopada z odločnim izvajanjem politik za izboljšanje zdravja in varnosti pri delu, pri tem pa zagotavljajo izhodne poti pred upokojitveno starostjo za tiste, ki to dejansko potrebujejo. Nacionalna prizadevanja podpira evropska strategija za zdravje in varnost. Nekaj držav članic je upoštevalo razlike med vstopnimi starostmi ter ukrepe za povišanje upokojitvene starosti združilo z ukrepi za povečanje števila plačniških let, potrebnih za polno pokojnino. Poleg tega bo ob ukrepih za podaljšanje delovne dobe pomembno obravnavati vprašanje enakosti spolov v povezavi s plačilom in možnostmi na trgu dela.

Ker je starost ob umiku s trga dela še vedno nizka, se zastavlja vprašanje koristnosti skupnih načel in rešitev na ravni EU za ustrezne in vzdržne pokojnine, ki se zaradi upoštevanja razlik med pokojninskimi sistemi uporabljajo na različne načine. S takšnimi rešitvami bi se ljudem omogočilo pridobivanje ustreznih pravic ter hkrati povečala vzdržnost gospodarstev EU. Zato so potrebne znatne dodatne pokojninske reforme, da se delavcem z ustreznimi možnostmi preusposabljanja omogoči ohranitev zaposljivosti skozi celotno delovno dobo. Nove tehnologije in storitve za prožne delovne ureditve z delom na daljavo ter nadgrajevanje znanj in spretnosti lahko starejšim delavcem pomagajo pri prilagajanju, da ostajajo dlje v zaposlitvi.

Ključni ukrepi, ki bi omogočili starejšim delavcem obeh spolov, da ostanejo dlje na trgu dela, bi vključevali dostop do trgov dela in usposabljanja ter posebne ureditve za invalidnost za vse, ne glede na starost, spol ali narodnost²⁰. Z Evropskim socialnim skladom se podpirajo ukrepi za večjo zaposljivost in višje stopnje zaposlenosti žensk in moških vseh za delo sposobnih starostnih skupin. Komisija pripravlja evropsko leto aktivnega staranja 2012, ki naj bi spodbudilo države članice, socialne partnerje in druge zainteresirane strani k zagotavljanju boljših priložnosti in delovnih pogojev za udeležbo starejših delavcev na trgu dela.

To bi lahko obsegalo prilagoditev socialnih in finančnih spodbud za delo, pri tem pa bi države članice preučile vlogo svojih davčnih predpisov. Drugi ukrepi bi vključevali prilagoditev upravljanja vprašanja starosti, delovnih ureditev in odnosov na trgih dela in delovnih mestih ter obravnavo pogojev za starejše samozaposlene delavce. Daljšanje delovne dobe zaradi nenehno daljše pričakovane življenjske dobe bi imelo dvojno korist, saj bi dvignilo življenjsko raven in povečalo vzdržnost pokojnin. Za izboljšanje vzdržnosti in ustreznosti pokojnin je pomembno, da delavci, še zlasti pogosto mladi, delajo dlje ter da se jim s plačami in delavniki zagotovijo prihodnje pokojninske pravice.

Države članice so že sprejele ukrepe za podaljšanje delovne dobe²¹. Z zdravstvenimi politikami se lahko državljanom pomaga do boljšega zdravja v starosti ter tako prispeva k daljšim delovnim dobam, manjšemu pritisku na pokojninske sisteme in večji vzdržnosti²². Slabo zdravje je eden dejavnikov zgodnjega upokojevanja.

²⁰ Potrebni so boljši prenos in uporaba direktive o enakosti pri zaposlovanju (2000/78/ES) ter aktivacija dodane vrednosti starejših delavcev. Starost je največja zaznana pomanjkljivost pri iskanju zaposlitve, glej http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_317_en.pdf.

²¹ Poglavje 2.1 Skupnega vmesnega poročila o pokojninah, glej opombo 2.

²² Glej delovni dokument služb Komisije (SEC(2010) 830).

- (3) *Kako najbolje doseči višjo dejansko upokojitveno starost in kakšna bi bila korist dviga upokojitvene starosti? Ali naj se v pokojninske sisteme uvedejo mehanizmi samodejnega prilagajanja v povezavi z demografskimi spremembami, da se zagotovi ravnovesje med trajanjem delovne dobe in pokoja? Kakšna naj bo vloga na ravni EU v zvezi s tem?*

(4) *Kako se lahko izvajanje strategije Evropa 2020 uporabi pri spodbujanju daljše zaposlenosti in njenih koristi za podjetja ter pri obravnavi vprašanja starostne diskriminacije na trgu dela?*

3.3. Odpravljanje ovir za mobilnost v EU

S politikami in zakonskim urejanjem je treba olajšati prosto gibanje proizvodnih dejavnikov, kot sta delovna sila in kapital, da se zagotovi učinkovita raba virov in ustvarijo ugodni pogoji za čim večje prihodke. Večja prožnost zaposlitvene mobilnosti povečuje zmožnost prilagajanja gospodarstva in krepi evropski socialni model. Sprostitev polnega potenciala enotnega trga bi znatno koristila vsem državljanom²³.

3.3.1. Krepitev notranjega pokojninskega trga

Sprejetje direktive o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje leta 2003 je bil velik dosežek. Vendar ta direktiva obsega samo tiste naložbene pokojninske sklade, ki so poklicni po naravi, v njeno področje uporabe pa ne sodijo niti vsi poklicni načrti (npr. načrti s pokojninskimi rezervacijami so izključeni). To ni okvirna direktiva, zato je predpise težko prilagoditi spremembam na trgu. Prve izkušnje so pokazale, da je še vedno veliko ovir za čezmejne dejavnosti. Ovire preprečujejo, da bi se v celoti izkoristila povečana učinkovitost, ki jo prinašata ekonomija obsega in konkurenčnost, kar povečuje pokojninske stroške in omejuje izbiro potrošnikov. Ovire so velikokrat posledica razlik med predpisi in pravnih nejasnosti, kot so nejasna opredelitev čezmejne dejavnosti, neusklajenost bonitetne ureditve ter zapleten odnos med predpisi EU in nacionalno zakonodajo. Za odstranitev teh ovir bo morda treba pregledati direktivo o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje, okrepiti nadzorno konvergenco in povečati preglednost nad razlikami med državami članicami. Poleg tega je treba obravnavati vprašanja skrbništva²⁴ in upravljanja pokojninskih skladov, vključno z ustreznim razumevanjem in nadziranjem naložbenih odločitev, plačil, struktur spodbud za ponudnike storitev in družbeno odgovornih naložb.

Primerni in primerljivi računovodski standardi so pomembni za zagotovitev večje preglednosti pokojninskih obveznosti. Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde je začel s pregledom svojega računovodskega standarda za pokojnine MRS 19²⁵. Evropska komisija skupaj s svojim tehničnim svetovalnim telesom, Evropsko svetovalno skupino za računovodsko poročanje (EFRAG), skrbno spremlja ta projekt za izboljšanje pokojninskega računovodstva, morda celo za same pokojninske sklade, v skladu s postopkom overovitve iz uredbe MRS²⁶.

²³ Glej opombo št. 22 za več informacij o sedanjem okviru EU o pokojninah.

²⁴ Glej Poročilo Komisije o nekaterih ključnih vidikih v zvezi z Direktivo 2003/41/ES o dejavnostih in nadzoru institucij za poklicno pokojninsko zavarovanje (Direktiva IORP) z dne 30. 4. 2009, COM(2009) 203, dostopno na http://ec.europa.eu/internal_market/pensions/docs/legislation/iorp_report_sl.pdf.

²⁵ MRS 19 Zaslužki zaposlencev velja za pokroviteljska podjetja.

²⁶ Uredba MRS 1606/2002.

Prosto gibanje kapitala je lažje pri državah članicah, ki uporabljajo enako davčno obravnavo za dividende in obresti, ki jih prejmejo institucije za poklicno pokojninsko zavarovanje, ki nalagajo na svojem ozemlju, vendar so vzpostavljene druge v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP). Po odločitvi Komisije, da začne postopek za ugotavljanje kršitev proti več državam članicam zaradi diskriminacijskih določb njihovih davčnih predpisov na tem področju, so nekatere države članice že uskladile svojo davčno zakonodajo o pokojninah z zahtevami prava EU.

Čeprav je notranji trg za zavarovalne izdelke vzpostavljen že dlje časa, čezmejne dejavnosti za izdelke življenjskega zavarovanja ostajajo omejene in zavzemajo v večini držav članic manj kot 10 % vseh obračunanih premij življenjskega zavarovanja. Notranji trg bi lahko prispeval k večji dostopnosti dodatnih virov pokojninskih prihodkov poleg pokojnin, kot so obratne hipoteke. Pojavili so se tudi pozivi k vzpostavitvi ureditvenega okvira za zasebne pokojninske načrte v EU poleg že obstoječih pokojninskih shem v Evropi²⁷.

(5) *Na kakšen način naj se spremeni direktiva o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje, da se izboljšajo pogoji za čezmejne dejavnosti?*

3.3.2. Mobilnost pokojnin

Predpisi EU o koordinaciji sistemov socialne varnosti so v zadnjih petih desetletjih šteli pokojninske pravice mobilnih državljanov EU ter njihovih družin. Novi uredbi 883/2004 in 987/2009 razširjata obseg te zaščite ter zagotavljata, da se bodo za pridobitev pokojninskih pravic upoštevale zavarovalne dobe v drugi državi članici. Ti uredbi se omejujeta na zakonsko predpisane in poklicne pokojninske načrte, pri katerih pravice temeljijo na zakonodaji. V okviru nedavnih reform na nacionalni ravni, navedenih zgoraj, bo morda treba razširiti zakonsko urejanje koordinacije in minimalnih standardov, da se mobilnim delavcem omogoči boljši dostop do pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja v državah članicah in med njimi.

Komisija je leta 2005 predlagala direktivo, da bi se določili minimalni standardi za pridobitev, ohranitev in prenosljivost pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja. Pri tem je bila vključena notranja mobilnost, saj ločitev notranje in zunanje mobilnosti ne bi bila praktična.

Komisija je leta 2007 predlog ponovno pregledala in izpustila element prenosljivosti, ki so mu nekatere strani nasprotovale zaradi tehnične zahtevnosti ter morebitnega obremenjevanja ali možnosti zlorabe. V ospredju sta ostali pravočasna pridobitev in ohranitev pokojninskih pravic. Vendar soglasje, potrebno za sprejetje te direktive v Svetu, še ni bilo doseženo.

Za rešitev vprašanja vseh mobilnih delavcev je potrebna nova spodbuda²⁸. Na današnjem trgu dela, ki se zaradi finančne in gospodarske krize spopada z dodatnimi izzivi, je treba ljudem omogočiti enostavno menjavo zaposlitve ves čas delovne dobe, delodajalcem pa zagotoviti, da najdejo prave delavce s pravimi znanji in spretnostmi. Potreba po dodatnem ukrepanju je

²⁷ Poročilo Monti omenja tudi možnost preučitve 28. načrta za pravice iz dodatnega pokojninskega zavarovanja, glej „NOVA STRATEGIJA ZA ENOTNI TRG V SLUŽBI EVROPSKEGA GOSPODARSTVA IN DRUŽBE“, poročilo predsedniku Evropske komisije Joséju Manuelu Barrosu avtorja Maria Montija, 9. maj 2010, str.58.

²⁸ Možna bi bila na primer vzpostavitev čezmejnega pokojninskega sklada EU za izjemno mobilne delavce (npr. raziskovalce). Glej „Študija izvedljivosti vseevropskega pokojninskega sklada za raziskovalce EU“, Hewitt Associates v imenu Evropske komisije (GD RTD), maj 2010.

posledica večjega pomena naložbenih pokojninskih skladov različnih oblik. Zato se zastavlja vprašanje, ali naj se med ukrepe EU vključijo tudi zakonsko predpisani obvezni naložbeni načrti.

Nekatere države članice so uvedle storitve za sledenje pokojnin, ki ljudem pomagajo spremljati njihove pokojninske pravice iz različnih virov v navedeni državi članici. Zaradi rastoče mobilnosti delovne sile in opiranja na širši nabor javnih in zasebnih virov pokojninskih prihodkov bi sistem za sledenje na ravni EU mobilnim posameznikom pomagal spremljati njihove pokojninske pravice.

Diskriminacijski davčni predpisi lahko ovirajo mobilnost pokojnin. Sodišče je odločilo, da je obdavčitev prenosov glavnice pokojninskega zavarovanja iz domačih pokojninskih skladov v sklade, vzpostavljene drugje v EGP, če so prenosi glavnice med domačimi pokojninskimi skladi oproščeni davka, v nasprotju s pravom EU²⁹. Komisija namerava preučiti, ali ima še kakšna druga država članica podobna pravila.

- (6) *Kakšen naj bo obseg shem, vključenih v ukrepe za odstranitev ovir za mobilnost na ravni EU?*
- (7) *Ali naj EU ponovno preuči vprašanje prenosov ali bi bili minimalni standardi o pridobitvi in ohranitvi pravic skupaj s storitvami za sledenje za vse vrste pokojninskih pravic boljša rešitev?*

3.4. Varnejše in preglednejše pokojnine z izboljšanim ozaveščanjem in informiranjem

Varnost pokojnin je pomembna za zagotavljanje njihove ustreznosti. Poleg tega se lahko hitro čutijo makroekonomske koristi, saj so upokojenci vse pogostejše vir stabilne in redne potrošnje. Vendar se zaradi razlik v razvoju pokojninskih sistemov držav članic in gibanja v smeri shem z določenimi prispevki zastavljajo nova vprašanja politike.

3.4.1. Zapolnjevanje vrzeli v predpisih EU

Ker večplastni pokojninski sistemi zamenjujejo enoplastne sisteme in se na račun enostavnih svežnjev uveljavljajo sestavljeni pokojninski svežnji, razdrobljena in nepopolna narava sedanjega evropskega okvira morda ne bo več zadostovala.

- (1) Zaradi nacionalnih reform predpisi EU vključujejo nekatere naložbene javne in zasebne pokojninske sheme v nekaterih državah članicah, ne pa v vseh. To ni v skladu z izjavo voditeljev G20 iz Pittsburgha („13. [...] Vsako podjetje, ki bi s stečajem lahko ogrozilo finančno stabilnost, je treba dosledno in usklajeno nadzirati ter zakonsko urediti v skladu z visokimi standardi. [...]“), kakor je bilo poudarjeno tudi na vrhu G20 v Torontu, in tudi ne odraža dejstva, da so pokojninski skladi postali glavni akterji na finančnih trgih.
- (2) Različna pravila EU se uporabljajo za podobne pokojninske sheme, zato se zastavlja vprašanje doslednosti.

²⁹ Komisija proti Belgiji, zadeva C-522/04.

- (3) Meje med sistemi socialne varnosti in zasebnimi načrti, med poklicnimi in individualnimi shemami ter med prostovoljnimi in obveznimi shemami niso jasne.
- (4) Ni vedno jasno, kako se običajni prihranki razlikujejo od pokojnin. Zato se zastavlja vprašanje, ali ne bi bilo treba pojem „pokojnina“ opredeliti kot izdelek, ki ima določene lastnosti, kot je varnost, ter določiti s pravili za omejitev dostopa, vključno z načinom izplačila, ki vključuje redna pokojninska izplačila.

Gibanje od shem z določenimi pravicami v smeri načrtov z določenimi prispevki se nadaljuje. Cilj zadrževanja zaposlenih v podjetju s poklicnimi pokojninskimi obljubami izgublja svojo vlogo. Zaradi tehnološkega napredka so zaposleni manj odvisni od znanj in spretnosti, specifičnih za podjetje, ter se pogostejše odločajo za prožnost in mobilnost. Sheme z določenimi pravicami poleg tega sicer zagotavljajo večjo varnost pokojninskih prihodkov v prihodnosti ter zaradi svojega obsega in porazdelitve tveganja znižujejo stroške, vendar lahko nevzdržno obremenijo delodajalce.

Danes skoraj 60 milijonov Evropejcev vplačuje v načrte z določenimi prispevki³⁰. Takšne sheme so danes mnogo pogostejše kot pred desetletjem, njihov pomen pa se bo še povečal. Pri tem pokroviteljsko podjetje ne nosi finančnega tveganja, poleg tega pa je za načrte z določenimi prispevki verjetneje, da bodo spodbudili daljše delovne dobe. Ključna lastnost teh načrtov pa je, da premikajo tveganja, povezana z naložbami, inflacijo in dolžino življenja, na vplačnike, ki kot posamezniki slabše prenašajo takšna tveganja. Vendar obstajajo načini za zmanjšanje teh tveganj. Minimalni zajamčeni donosi in spremembe strukture portfeljev glede na življenjski cikel imajo svojo ceno, vendar so dobre prakse v državah članicah pokazale, da se lahko tako zmanjša kratkotrajna nestanovitnost. Tržna učinkovitost se lahko spodbudi s kakovostnimi ekonomskimi politikami in politikami javnih financ ter boljšo zakonsko ureditvijo. Z boljšimi naložbenimi praksami in boljšim ustrojem shem se lahko znatno ublažijo tveganja ter okrepi zmožnost odziva na šok. Na ta način se lahko zagotovi boljše ravnoesje med tveganji, varnostjo in dostopnostjo za varčevalce in izvajalce pokojninskih načrtov.

Kolektivna porazdelitev tveganja s pomočjo kombiniranih pokojninskih načrtov, kot so pokojninski načrti z določenimi prispevki in minimalnim zajamčenim donosom ali načrti, ki temeljijo deloma na določenih prispevkih in deloma na določenih pravicah, bi lahko spremenila sedanji trend individualiziranih pokojninskih načrtov z določenimi prispevki. Poleg tega se s pobudami industrij spodbujajo kakovostni pokojninski načrti. Zaradi demografskih in strukturnih sprememb so se nekateri poklicni načrti z določenimi pravicami prilagodili tako, da so izboljšali porazdelitev tveganja med pokroviteljskimi podjetji, delavci in upokojenci. To omogočajo tudi obstoječe strukture kolektivnega upravljanja. Primeri vključujejo premik od končne plače k načrtom na podlagi povprečnih kariernih zaslužkov, vzpostavitev načrtov stanja denarnih sredstev, ki omogočajo prilagajanje glede na dolžino življenja, spremembe pokojninskih stopenj, prilagajanje običajne upokojitvene starosti in uporaba pogojne indeksacije.

V okviru razprav na ravni mednarodne politike se zastavlja vprašanje, ali so sedanji predpisi EU kos prehodu na načrte z določenimi prispevki³¹. Morda bo treba ponovno oceniti direktivo o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje na področjih, kot so upravljanje,

³⁰ Raziskava EFRP o pokojninskih načrtih z določenimi prispevki 2010.

³¹ OECD Pokojninski trg v žarišču, oktober 2009.

obvladovanje tveganj, hramba sredstev, pravila o naložbah in razkritje. Poleg tega sedanji okvir EU ne obravnava faze akumulacije. To vključuje (i) načrt za ublažitev kratkotrajne nestanovitnosti donosov ter (ii) naložbeno izbiro in standardne naložbene možnosti. Ker je lahko višina pokojnine pri načrtih z določenimi prispevki odvisna od leta upokojitve, je treba z ureditvijo trga rešiti vprašanje faze izplačila, na primer s pravili glede pridobitve doživljenjske rente (npr. ali je obvezna ali prostovoljna in njeno trajanje).

- (8) *Ali je treba pregledati sedanjo zakonodajo EU, da se zagotovita doslednost predpisov ter nadzor naložbenih pokojninskih načrtov (podprtih z naloženimi sredstvi) in izdelkov? Če je to potrebno, katere elemente je treba pregledati?*
- (9) *Kako bi se lahko z evropskimi predpisi ali kodeksom dobrih praks državam članicam pomagalo izboljšati ravnovesje med tveganji, varnostjo in dostopnostjo za varčevalce in izvajalce pokojninskih načrtov?*

3.4.2. *Izboljšanje režima plačilne sposobnosti pokojninskih skladov*

Minimalne bonitetne zahteve iz direktive o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje obsegajo pravila o plačilni sposobnosti za pokojninske načrte z določenimi pravicami. Ta pravila o plačilni sposobnosti so zdaj enaka kot tista, ki se uporabljajo za življenjske zavarovalnice. Z začetkom veljavnosti direktive Solventnost II leta 2012 bodo lahko zavarovalnice izkoristile režim plačilne sposobnosti iz tretjega stebra, ki temelji na tveganju, in vprašanje je, ali naj se ta novi režim uporablja tudi za institucije za poklicno pokojninsko zavarovanje. Med zainteresiranimi stranmi ni soglasja, kar je delno posledica različnih načinov zagotavljanja poklicnih pokojnin (pokojninske rezervacije, pokojninski skladi ali zavarovalne pogodbe).

Države članice so v okviru svojih pokojninskih sistemov izbrale različne pristope k zaščiti pridobljenih pokojninskih pravic³². Komisija se je leta 2008 posvetovala o tem vprašanju in maja 2009 organizirala javno obravnavo. Med tem postopkom so zainteresirane strani izrazile potrebo po posebnem režimu za plačilno sposobnost pokojninskih skladov ter menile, da se je treba izogibati pravilom o plačilni sposobnosti v obdobju konjunktore. Pristop iz direktive Solventnost II bi lahko bilo dobro izhodišče, če bi se ob tem upoštevale prilagoditve glede na naravo in trajanje pokojninske obljube, kadar bi to bilo potrebno. Za presojo primernosti Solventnosti II za pokojninske sklade je treba opraviti natančno oceno učinka ter pri tem zlasti preučiti vpliv na ceno in razpoložljivost pokojninskih izdelkov.

Glede na razvoj v bančništvu, zavarovalništvu in naložbah se zastavlja vprašanje, ali je treba okrepiti sisteme zajamčenih pokojninskih pravic v državah članicah ter jih po možnosti usklajevati ali podpirati na ravni EU. S takšnimi sistemi bi se lahko preprečili izpadi pokroviteljsko podprtih pokojninskih načrtov z določenimi pravicami ali načrtov s pokojninskimi rezervacijami, hkrati pa bi se nadomestile prevelike izgube pri pokojninskih načrtih z določenimi prispevki. Ob tem je seveda treba upoštevati pomembne vidike, kot sta moralno tveganje in morebitna implicitna javna podpora v zelo negotovih časih.

- (10) *Kakšen naj bo enakovreden režim plačilne sposobnosti za pokojninske sklade?*

³² Varnostni mehanizmi, ki se uporabljajo danes, temeljijo na realističnem vrednotenju zavarovalno-tehničnih rezervacij, lastnih virov sredstev, zavez pokroviteljev, varnostnih pokojninskih skladov ali kombinacije navedenih elementov (poročilo CEIOPS SSC).

3.4.3. *Vprašanje tveganja delodajalčeve plačilne nesposobnosti*

Zaradi pomembne vloge pokroviteljskih podjetij pri zagotavljanju pravic in financiranju institucij za poklicno pokojninsko zavarovanje je njihova plačilna nesposobnost še posebno veliko tveganje. Z direktivo o plačilni nesposobnosti³³ so bile zaščitene pravice delavcev iz dodatnega poklicnega pokojninskega zavarovanja v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca. Vendar državam članicam ni treba financirati teh pravic, poleg tega pa tudi polna jamstva niso obvezna, zato ostaja vprašanje stopnje in načina takšne zaščite odprto. Direktiva o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje poleg tega ne velja za podjetja, ki za plačilo pokojninskih pravic za svoje zaposlene uporabljajo načrte s pokojninskimi rezervacijami. Danes je zaradi finančne in gospodarske krize, ki bo povečala število plačilno nesposobnih podjetij, potreba po zaščiti dodatnega poklicnega pokojninskega zavarovanja v takšnih primerih še toliko večja.

Komisija je predstavila delovni dokument svojih služb³⁴ glede izvajanja določbe o dodatnem poklicnem pokojninskem zavarovanju iz direktive o plačilni nesposobnosti. Komisija je leta 2009 kot nadaljevanje tega dokumenta začela študijo³⁵ o pokojninskih načrtih z določenimi pravicami in pokojninskimi rezervacijami ter zdaj zbira informacije o zaščiti neplačanih prispevkov v načrte z določenimi prispevki v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca.

(11) *Ali je treba povečati zaščito, ki jo zagotavlja zakonodaja EU, v primeru plačilne nesposobnosti delodajalcev pokroviteljev vplačil v pokojninsko blagajno in na kakšen način?*

3.4.4. *Omogočanje ozaveščenega sprejemanja odločitev*

Zaradi gibanja v smeri pokojninskih načrtov z določenimi prispevki je potrebno zagotoviti pregledno in jasno komunikacijo. Direktivi o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje in življenjskem zavarovanju sicer vsebujeta zahteve glede razkritja informacij, vendar te določbe temeljijo na minimalnem usklajevanju, nacionalni pristopi pa se znatno razlikujejo. Poleg tega so bile določbe oblikovane za načrte z določenimi pravicami in bi jih bilo morda treba prilagoditi. Zdi se, da bi bilo treba pri nadaljnjem delu pregledati ključne informacije zlasti za pokojninske načrte in izdelke (npr. tveganja, narava obljube, stroški/pristojbine, način izplačila itd.). Pri tem bi bilo treba za zagotovitev primerljivosti informacij upoštevati razvoj na področju drugih finančnih izdelkov. Za večjo jasnost in primerljivost informacij bi se lahko uporabilo testiranje potrošnikov v povezavi z ekonomskimi raziskavami.

Zaradi prenosa izbire in odgovornosti na posameznike je potrebno razumevanje informacij, da ljudje lahko sprejmejo odločitve na podlagi celovitih informacij, zlasti ker so pokojninski sistemi postali bolj zapleteni. Pri tem lahko pomaga finančno izobraževanje, kot je to pokazalo delo OECD. EU se je v zvezi s tem že povezala z državami članicami. Finančno izobraževanje dopolnjuje zakonsko urejanje industrije, ki obsega bonitetno ureditev (npr. direktiva o institucijah za poklicno pokojninsko zavarovanje) in pravila ravnanja na trgu, ter pravila o razkritju informacij o izdelkih. Pomembno je, da imajo posamezniki ustrezno

³³ 2008/94/ES.

³⁴ SEC(2008) 475, 11. 4. 2008.

³⁵ UL 2009/ S 230-329482.

ekonomsko znanje in so sposobni načrtovati, da lahko primerno ocenijo svoje potrebe glede finančne in socialne zaščite ter se izognejo vedenjskemu izkrivljanju. Na primer, zaradi vse večjega pomena pokojninskih načrtov z določenimi prispevki se morajo ljudje odločati o naložbah na podlagi celovitih informacij. Pomembno je tudi, da pristojni organ ljudem zagotovi odgovore na njihova morebitna vprašanja o pokojninskem zavarovanju, zlasti v primeru čezmejne mobilnosti.

Izkušnje na nacionalni ravni hkrati kažejo, da stopnje udeležbe, ki se lahko dosežejo na podlagi razkritja in finančnega izobraževanja, niso neomejene. Zato je pomembno predvideti temeljito preučitev prednosti samodejnega članstva skupaj z klavzulami o izstopu.

Ozaveščeno sprejemanje odločitev je tesno povezano z zagotavljanjem ustreznega pokojninskega zavarovanja. Pri sprejemanju odločitev glede prihrankov je pomembno, da imajo posamezniki na voljo ustrezne možnosti. Zato bi morda bilo treba opredeliti, kakšne natančno so želene značilnosti pokojninskega zavarovanja; če nekatere ključne značilnosti manjkajo, lahko to povzroči zmedo in nezadostne pokojninske prihodke, na primer če zgodnja upokojitve povzroči zmanjšanje prihrankov ali če nakopičena sredstva ne zadostujejo za redne prihodke. Države članice bi lahko razmislile o uvedbi zanesljivih storitev svetovanja glede pokojninskega zavarovanja, da potrošnikom olajšajo izbiro.

(12) *Ali je treba posodobiti sedanje minimalne zahteve o razkritju informacij o pokojninskih izdelkih (npr. glede primerljivosti, standardizacije in jasnosti)?*

(13) *Ali naj EU glede udeležbe in naložbene izbire razvije skupen pristop za standardne možnosti?*

4. IZBOLJŠANJE STATISTIČNIH PODATKOV O POKOJNINSKEM ZAVAROVANJU

Racionalizacija podatkov o pokojninskih sistemih, dostopnih v okviru različnih nacionalnih virov in virov na ravni EU, bi izboljšala njihovo primerljivost in znatno zmanjšala stroške. Razvoj metodologije EU za statistične podatke o pokojninskem zavarovanju bi lahko na podlagi obstoječega dela na mednarodni ravni (npr. OECD) in raznih pobud EU prispeval k ovrednotenju skupne politike in izzivov na ravni zakonskega urejanja. Pokojninski skladi so pomembni institucionalni vlagatelji in njihovo naložbeno vedenje lahko vpliva na finančno stabilnost. Zbiranje natančnih statističnih podatkov o pokojninskih prihodkih iz različnih virov bi koristilo državljanom. Vloga upokojencev kot potrošnikov se povečuje, podjetjem pa bi koristile zanesljive in pravočasne informacije o celotnih razpoložljivih prihodkih.

Poleg tega bi se lahko okrepilo spremljanje implicitnih obveznosti, da se zagotovi boljše ovrednotenje vplivov javnih in zasebnih pokojninskih načrtov na vzdržnost javnih financ.

5. KREPITEV UPRAVLJANJA POKOJNINSKE POLITIKE NA RAVNI EU

Evropa mora pomagati državljanom pri njihovih pomislekih glede pokojnin v prihodnosti ter preveriti, kako opredeliti strategijo za doseganje ustreznih, vzdržnih in varnih pokojninskih prihodkov, vključno z boljšo uporabo instrumentov EU.

Države članice so sicer na splošno odgovorne za oblikovanje in organizacijo svojih pokojninskih sistemov, vendar so nekatere posebna področja v zvezi s pokojninami

neposredno v pristojnosti EU. Države članice so tudi priznale, da se lahko s skupnim ukrepanjem izboljšata učinkovitost in uspešnost ter da je lahko dodana vrednost na ravni EU večja, zlasti ker se države članice EU spopadajo s podobnimi izzivi in morajo biti politike reform skladne z okviri, kot sta Pakt za stabilnost in rast in Evropa 2020.

EU v okviru te strategije prispeva z ukrepi, kot so nadzor, usklajevanje in vzajemno učenje. Primeri vključujejo izmenjavo najboljših praks, medsebojne preglede, skupno dogovorjene cilje in kazalnike ter zbiranje primerljivih statističnih podatkov. Predpisi EU obsegajo koordinacijo sistemov socialne varnosti javnega pokojninskega zavarovanja, pravila za poklicne pokojninske sklade, prenosljivost in zaščito pravic iz dodatnega pokojninskega zavarovanja v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca ter pravila za življenjske zavarovalnice.

Za zagotovitev, da EU ustrezno podpre prizadevanja za reforme na nacionalni ravni, mora biti okvir usklajevanja politike celosten ter upoštevati vse večjo kompleksnost pokojninskih sistemov. Poleg tega postajajo zaradi intenzivnejšega gospodarskega in finančnega povezovanja ureditveni okviri na ravni EU ter dobro usklajevanje med politikami na ravni EU in politikami držav članic še pomembnejši.

Pokojninska politika je skupnega pomena za javne organe, socialne partnerje, industrijo in civilno družbo na nacionalni ravni in na ravni EU. Skupno izhodišče za spremljanje vseh vidikov pokojninske politike in zakonska ureditev na celosten način ter povezovanje vseh zainteresiranih strani lahko pomagajo doseči in ohraniti ustrezne, vzdržne in varne pokojnine. Komisija si zato prizadeva preučiti, kako se to lahko doseže na najboljši način ter pri tem podpre širše ekonomske in socialne cilje EU.

(14) *Ali je treba okrepiti okvir usklajevanja politik na ravni EU? Če je to potrebno, katere elemente je treba okrepiti, da se izboljšata oblikovanje in izvajanje pokojninske politike s celovitim pristopom? Ali naj bo vzpostavitev skupnega izhodišča za spremljanje vseh vidikov pokojninske politike na celosten način del nadaljnjih prizadevanj?*

6. KAKO SODELOVATI V POSVETOVANJU

Komisija poziva vse zainteresirane strani, da odgovorijo na vprašanja iz te zelene knjige ter odgovore dopolnijo z morebitnimi dodatnimi pripombami do 15. novembra 2010 prek vprašalnika na spletni strani: <http://ec.europa.eu/yourvoice/ipm/forms/dispatch?form=pensions>.

Če nimate spletnega dostopa, lahko odgovore pošlje po pošti na naslov:

European Commission

Directorate-General for Employment, Social Affairs & Equal opportunities

Green Paper on Pensions consultation

Unit E4

rue Joseph II

Office J-27 1/216

B - 1040 Bruselj

Prosimo, upoštevajte, da bodo prejeti prispevki skupaj s podatki o avtorju objavljeni na spletu, razen če bo avtor nasprotoval objavi osebnih podatkov, ker bi lahko škodila njegovim zakonitim interesom. V takem primeru se prispevek lahko objavi anonimno. Sicer prispevek ne bo objavljen in njegova vsebina se načeloma ne bo upoštevala.

GLOSAR IN PRILOGA S STATISTIČNIMI PODATKI

1. GLOSAR

Dejanska upokojitvena starost – starost, ob kateri se posameznik dejansko upokoji in ki ni nujno enaka starosti ob umiku s trga dela ali običajni upokojitveni starosti. (Glej tudi: starost ob umiku s trga dela in običajna upokojitvena starost).

Dokladni načrti – pokojninski načrti, pri katerih se s tekočimi prispevki krijejo tekoči pokojninski izdatki. (Glej tudi: naložbeni načrti).

Doživljenjska renta – finančna pogodba, ki jo nudi na primer življenjska zavarovalnica, s katero se jamči fiksni ali spremenljiv (mesečni, četrtletni, polletni ali letni) prihodek za čas življenja prejemnika rente ali za posebno časovno obdobje. Razlikuje se od pogodbe o življenjskem zavarovanju, po kateri upravičenec prejme prihodek po smrti zavarovanca. Renta se lahko plačuje obročno ali z enkratnim pavšalnim zneskom. Prejemki se lahko začnejo izplačevati takoj ali v predhodno opredeljenem obdobju v prihodnosti ali v določeni starosti. Renta je eden izmed načinov zavarovanja stalnih pokojninskih prihodkov za posameznike, ki so varčevali v okviru načrta z določenimi prispevki. (Glej tudi: načrti z določenimi prispevki).

Faza akumulacije – doba, v kateri se prispevki vplačujejo in nalagajo v načrt z določenimi prispevki. (Glej tudi: načrti z določenimi prispevki).

Faza izplačila – obdobje, v katerem se v okviru naložbenega načrta sredstva, pridobljena v fazi akumulacije, izplačajo članu pokojninskega načrta. Primer faze izplačila je obdobje, v katerem oseba po pridobitvi rente prejema redni pokojninski prihodek. (Glej tudi: doživljenjska renta).

Individualni pokojninski načrt – dostop do teh načrtov ni vezan na zaposlitveni odnos. Te načrte vzpostavi in upravlja neposredno pokojninski sklad ali finančna institucija, ki deluje kot izvajalec pokojninskega načrta, brez udeležbe delodajalcev. Posamezniki individualno urejajo nakupe in se odločajo o pomembnih vidikih dogovora. Delodajalec lahko kljub temu prispeva k individualnim pokojninskim načrtom. Članstvo v nekaterih načrtih je lahko omejeno.

Institucionalni vlagatelj – s tem pojmom se običajno označuje skupina vlagateljev, kot so pokojninski skladi, zavarovalnice, investicijski skladi in, v nekaterih primerih, banke.

Izvajalno tveganje – nevarnost izgube zaradi neprimerne ali neuspešne izvajanja notranjih procesov, ravnanja ljudi ali delovanja sistemov ali zaradi zunanjih dogodkov.

Količnik starostne odvisnosti – prebivalstvo, starejše od 65 let, izraženo kot odstotek delovno sposobnega prebivalstva (običajno opredeljeno kot osebe v starosti od 15 do 64 let).

Kombinirani pokojninski načrt – kombinirani načrt združuje elemente načrtov z določenimi prispevki in določenimi pravicami ali, bolj splošno, tveganje si delijo upravljavec načrta in upravičenci.

Lastni viri sredstev (regulatorni) – dodatna sredstva pokojninskih skladov nad sredstvi za kritje zavarovalno-tehničnih rezervacij, ki služijo kot kapitalska rezerva. Predpisi običajno zahtevajo, da so ta sredstva prosta vseh predvidljivih obveznosti ter služijo kot varnostni kapital za izenačitev odstopanj med pričakovanimi in dejanskimi stroški in dobički. Imenovana tudi regulatorni kapital. (Glej tudi: zavarovalno-tehnične rezervacije).

Mehanizmi samodejnega prilagajanja – ta izraz načeloma pomeni prilagajanje dajatev, pravic in/ali stopenj prispevkov glede na spreminjajoče se okoliščine, kot so npr. gospodarski pogoji, donosi na finančnih trgih ali predvidevanja glede dolžine življenja.

Minimalni zjamčeni donosi – minimalna višina pokojnine v okviru načrta z določenimi prispevki, ki se izplača ne glede na uspešnost naložb.

Načrt na podlagi povprečnega kariernega zaslužka – načrt z določenimi pravicami, pri katerem so prihodnje pokojninske pravice, pridobljene za določeno leto, odvisne od višine zneska, ki ga je član načrta zaslužil v tem letu. (Glej tudi: načrti z določenimi pravicami).

Načrti dodatnega pokojninskega zavarovanja – obvezni ali prostovoljni pokojninski načrti, ki navadno zagotavljajo dodatne pokojninske prihodke, ki dopolnjujejo pravice iz zakonsko predpisanih pokojninskih načrtov.

Načrti sprostitve kapitala – pojem, ki se uporablja za postopek in izdelke, ki lastnikom stanovanj omogočajo, da pridobijo znatno pavšalno vsoto ali redne prihodke z delno sprostitvijo vrednosti svoje nepremičnine, ob tem pa lahko v njej še vedno živijo.

Načrti stanja denarnih sredstev – načrt, pri katerem delodajalec jamči „pokojninski peharček“ za člane načrta, ki se izplača ob običajni upokojitveni starosti in s katerim lahko člani pridobijo rento. (Glej tudi: običajna upokojitvena starost; renta).

Načrti z določenimi prispevki – pokojninski načrti, pri katerih se predhodno opredeli stopnja prispevka, ne pa končna dajatev. Ni nobene dokončne pokojninske obljube. Načrti z določenimi prispevki so lahko javni, poklicni ali osebni, saj lahko prispevke vplačuje posameznik, delodajalec in/ali država, odvisno od pravil načrta. Višina pokojnine bo odvisna od uspešnosti izbrane naložbene strategije in stopnje prispevkov. Naložbeno tveganje zato nosi posamezen član, ki se pogosto odloča o načinih zmanjšanja tega tveganja. (Glej tudi: načrti z določenimi pravicami).

Načrti z določenimi pravicami – pokojninski načrti, pri katerih so pridobljene pravice vezane na zaslužke in delovno kariero (članu načrta je višina prihodnje pokojnine predhodno določena in obljubljena). Običajno pokrovitelj načrta nosi naložbeno tveganje in pogosto tudi tveganje glede dolžine življenja. Če se predvidevanja glede stopenj donosa ali pričakovane življenjske dobe ne uresničijo, mora pokrovitelj povečati svoje prispevke za izplačilo obljubljenih pokojnin. To so večinoma poklicni načrti. (Glej tudi: načrti z določenimi prispevki).

Načrt na podlagi zadnje plače – načrt z določenimi pravicami, pri katerem pokojnina običajno temelji na končni plači ali na zaslužkih v zadnjih nekaj letih pred upokojitvijo. (Glej tudi: načrti z določenimi pravicami).

Nadomestitvena stopnja – je običajno kazalec višine pokojninskega prihodka po upokojitvi, izražen kot odstotek zaslužkov posameznika ob začetku prejemanja pokojnine ali povprečnih zaslužkov. Nadomestitvene stopnje kažejo, do kolikšne mere so pokojninski sistemi zmožni

tipičnemu delavcu zagotoviti ohranitev prejšnjega življenjskega standarda ob prehodu iz zaposlitve v upokojitev.

Naložbeni načrt – pokojninski načrt, pri katerem pokojninska obljuba temelji na sredstvih, naloženih v sklad za namene kritja obveznosti iz načrta, vezanih na plačila pokojnin, ko te nastanejo. Naložbeni načrti so lahko kolektivni ali individualni. (Glej tudi: dokladni načrti).

Običajna upokojitvena starost – starost, ob kateri član pokojninskega načrta postane upravičen do polne pokojnine.

Plačilna sposobnost – zmožnost sredstev pokojninskega načrta za izpolnitev obveznosti načrta. Obveznosti načrta obsegajo vsa prihodnja plačila pokojnin in morajo biti diskontirane daleč v prihodnost, zato so potrebna zanesljiva predvidevanja glede dolžine življenja. Vrednost sredstev načrta je odvisna od vrste uporabljenega računovodskega standarda. Če se predvideva, da plačilna sposobnost načrta ne bo zadostna, je treba povečati stopnje prispevkov ali zmanjšati pravice, če to dopuščajo pravila tega načrta.

Pogojna indeksacija – se nanaša na načrte z določenimi pravicami, pri katerih je zagotavljanje indeksiranih dajatev (običajno revaloriziranih glede na inflacijo ali rast plač) pogojeno s finančno uspešnostjo naložb v načrt. (Glej tudi: načrti z določenimi pravicami).

Poklicni pokojninski načrti – pokojninski načrt, pri katerem je članstvo vezano na zaposlitev ali poslovno razmerje med članom načrta in ustanoviteljem načrta (pokroviteljem načrta). Poklicne pokojninske načrte lahko ustanovijo delodajalci ali skupina delodajalcev (npr. združenje podjetij v istem sektorju) ali sindikati ali poklicna združenja, skupaj ali ločeno, ali samozaposlene osebe. Načrt lahko upravlja pokroviteljsko podjetje neposredno ali neodvisen subjekt (pokojninski sklad ali finančna institucija, ki deluje kot izvajalec pokojninskega načrta). V zadnjem primeru je lahko pokroviteljsko podjetje še vedno odgovorno za nadzor izvajanja načrta.

Pokojninska stopnja – stopnja, po kateri se kopičijo prihodnje pokojninske pravice. Uporablja se pri načrtih z določenimi pravicami ter temelji na enačbi, ki je vezana na načrt. Na primer, pokojninska stopnja bi lahko ustrezala 1,5 % zadnje pokojninske osnove za vsako leto pokojninske dobe. (Glej tudi: načrti z določenimi pravicami).

Pokojninski načrt s pokojninskimi rezervacijami – računovodska metoda, ki jo nekateri delodajalci pokrovitelji uporabljajo za financiranje pokojninskih obljub. Vsote se kot rezervacije za dajatve iz načrta vnesejo v bilanco stanja pokrovitelja načrta. Nekatera sredstva se lahko za namene financiranja dajatev zadržijo na ločenih računih, vendar ne gre za zakonita ali pogodbeno vezana sredstva pokojninskega načrta. (Glej tudi: načrti z določenimi pravicami).

Pokojninski steber – različne vrste pokojninskih načrtov so običajno razvrščene v dva, tri, štiri ali več stebrov pokojninskega sistema. Enotno dogovorjena razvrstitev ne obstaja. Mnogi pokojninski sistemi razlikujejo med zakonsko predpisanimi, poklicnimi in individualnimi pokojninskimi načrti ali med obveznimi in prostovoljnimi pokojninskimi načrti. Udeležba v poklicnih in individualnih pokojninskih načrtih, ki so običajno zasebni, je lahko obvezna ali prostovoljna.

Pokroviteljska zaveza – zmožnost pokroviteljskega delodajalca, da v primeru nestanovitnosti podpre pokojninski sklad z dodatnim financiranjem, če je to potrebno. V tem smislu je

„zaveza“ zelo podobna pojmu „kreditna sposobnost“ posojilojemalca. Preprosto povedano, če ima pokojninski sklad primanjkljaj, je v mnogih pogledih podoben imetniku obveznice na finančnih trgih: odvisen je od zmožnosti podjetja, da plača dodatne prispevke v prihodnosti, če naložbeni donosi ne zadostujejo za nadomestitev primanjkljaja.

Predpisi o razkritju informacij – pravila o vrsti in obsegu informacij, ki jih je treba zagotoviti članom pokojninskih načrtov in/ali nadzornemu organu, ter pogostosti in postopkih v zvezi s tem.

Prenosljivost – pravica do prenosa pridobljenih pravic ali nakopičenega kapitala iz enega pokojninskega načrta v drugega, na primer v pokojninski načrt novega delodajalca.

Samodejno članstvo – ta pojem se na splošno nanaša na zaposlene, ki samodejno postanejo člani pokojninskega načrta svojega delodajalca, a lahko iz sheme izstopijo, če tako želijo.

Sistem zajamčenih pokojninskih pravic – sistem, v skladu s katerim se članom ali upravičencem pokojninskih načrtov izplača nadomestilo v primeru plačilne nesposobnosti pokojninskega sklada in/ali pokroviteljskega podjetja. Primera sistemov zajamčenih pokojninskih pravic sta *Pensions-Sicherungs-Verein Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit* (PSVaG) v Nemčiji in *Pension Protection Fund* v Združenem kraljestvu.

Starost ob umiku s trga dela – starost, ob kateri posameznik dejansko zapusti trg dela. Zaradi razpoložljivosti podatkov se starost ob umiku s trga dela pogosto uporablja kot približek za dejansko upokojitveno starost. Obe starosti se lahko razlikujeta, saj nekateri ljudje zapustijo trg dela, preden se dejansko upokojijo, nekateri pa delajo še po upokojitvi. (Glej tudi: dejanska upokojitvena starost).

Strategije življenjskega cikla – naložbene strategije, ki se v pokojninskih načrtih z določenimi prispevki uporabljajo za zmanjšanje naložbenega tveganja in nestanovitnosti s postopnim in samodejnim zmanjševanjem naložbenega tveganja, ki ga nosijo člani načrta, ko se bližajo upokojitvi. (Glej tudi: načrti z določenimi prispevki).

Upravljanje (pokojninskih skladov) – gospodarjenje s pokojninskim skladom in nadzor nad njim. Upravljavski organ je odgovoren za upravljanje, vendar lahko zaposli druge strokovnjake, kot so aktuarji, skrbniki, svetovalci, upravljavci sredstev in strokovni sodelavci, ki izvajajo posebne operativne naloge ali svetujejo upravljavcem načrta ali upravljavskemu organu.

Zakonsko predpisan pokojninski načrt – sistemi socialne varnosti in podobni zakonsko predpisani programi, ki jih upravlja javna uprava (osrednje, državne in lokalne uprave in ostali javni organi, kot so nosilci socialne varnosti). Javni pokojninski načrti so običajno dokladni načrti.

Zavarovalno-tehnične rezervacije – finančne obveznosti, ki izhajajo iz portfelja obstoječih pokojninskih pogodb pokojninskega sklada. Glej tudi člen 15 Direktive 2003/41/ES.

2. STATISTICAL ANNEX

Figure 1: Demographic structure of the population in 2008 and 2060

Figure 2: Old-age dependency ratios under different average exit age scenarios

Figure 3: Change in public pension expenditure as a share of GDP over 2007-60 (in percentage points)

Figure 4: Benefit ratios in EU Member States in 2007 and 2060

Figure 5: Change in theoretical replacement rates for an average wage earner retiring at 65 after 40 years career between 2006 and 2046 in percentage points

Figure 6: Standard pension eligibility age and average labour market exit age in EU-27

Figure 7: Overall, female and older workers employment rates in EU-27, 2000-2008, in percent

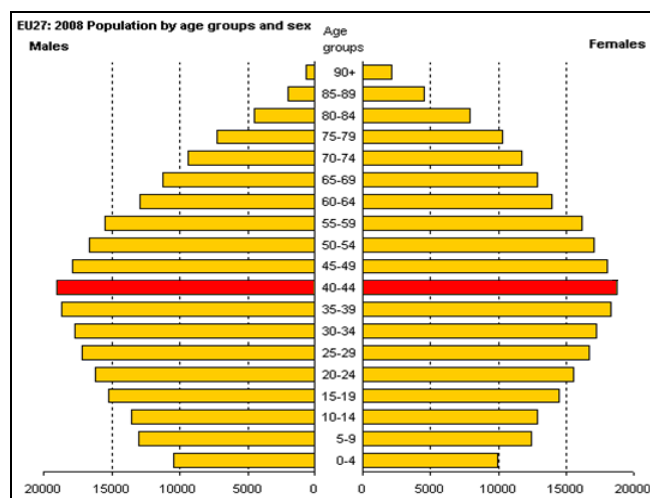
Figure 8: Pension benefit impact of shorter and longer working lives

Figure 9: Pension benefit impact of career breaks due to unemployment

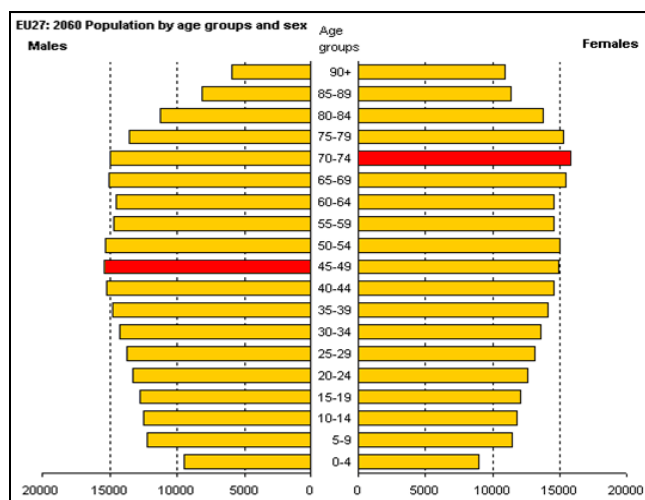
Figure 10: Increasing significance of funded pensions

Figure 1: Demographic structure of the population in 2008 and 2060

2008

2060

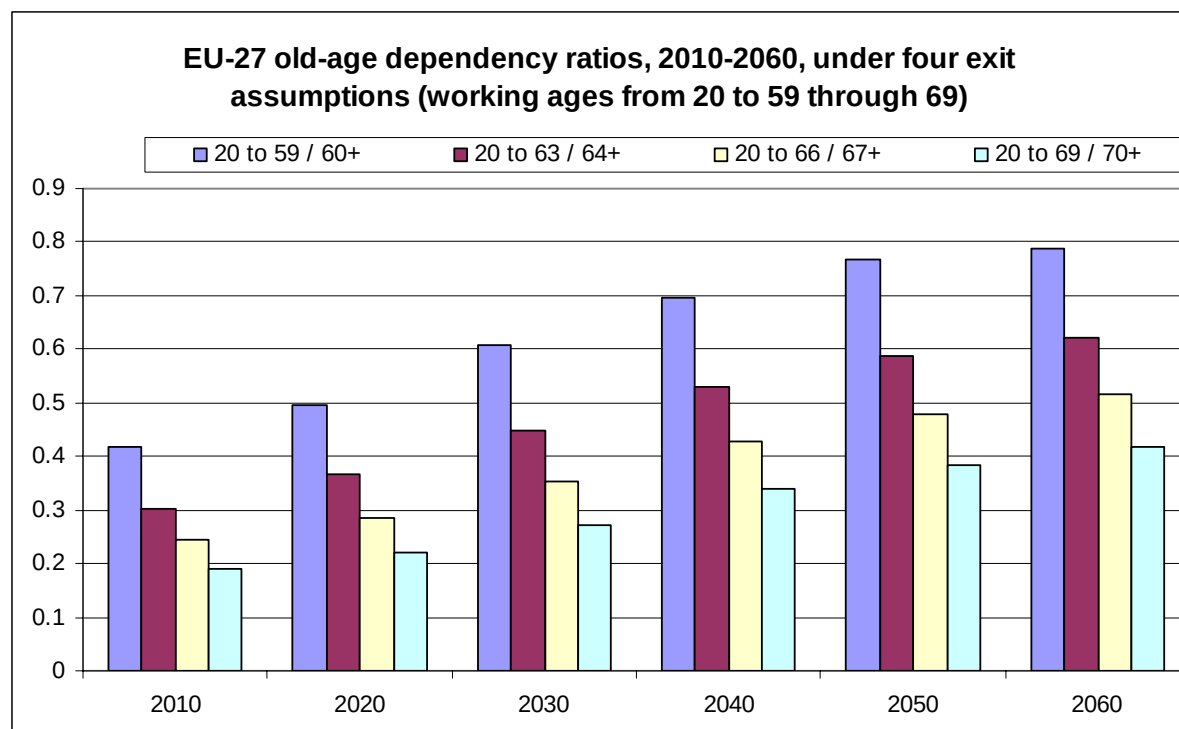

Source: Commission services, graph published in the 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, p. 9, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm.

Note: the red (dark) bar indicates the most numerous cohort.

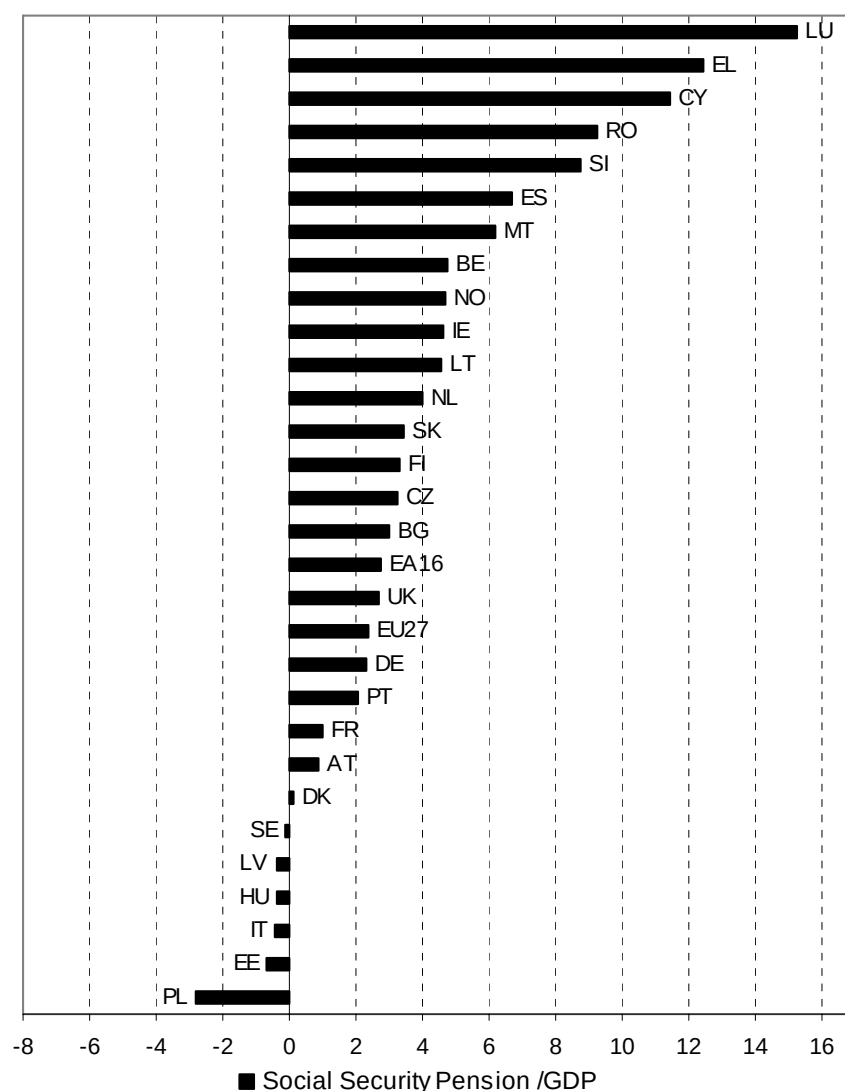
Figure 2: Old-age dependency ratios under different average exit age scenarios

In 2010, when it is assumed that people leave the labour market on average at age 60, the dependency ratio, i.e. the number of people of working age relative to the number of people above age 60, amounts to 5 to 2. If by 2040 people were to remain until 67 the corresponding ratio would stay constant and the increase by 2060 would far less dramatic than at lower exit ages. There would be no increase if the exit age would increase another 3 years between 2040 and 2060.

Source: Eurostat, Population Projections, 2008 data.

Figure 3: Change in public pension expenditure as a share of GDP over 2007-60 (in percentage points)

Source: Ageing report 2009, available at:

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13782_en.pdf, data as updated at the Ageing Working Group in 2010.

Note: Hungary reformed its pension system in 2009. Following the reform, its impact was assessed through a peer review by the AWG, and endorsed by the EPC at their 22 February 2010 meeting. According to the revised pension projections, public pension expenditure is projected to decrease from 10.9% of GDP in 2007 to 10.5% of GDP in 2060, i.e. by 0.4 p.p. of GDP, compared with the projection in the 2009 Ageing Report, where an increase of 3 p.p. of GDP between 2007 and 2060 was projected.

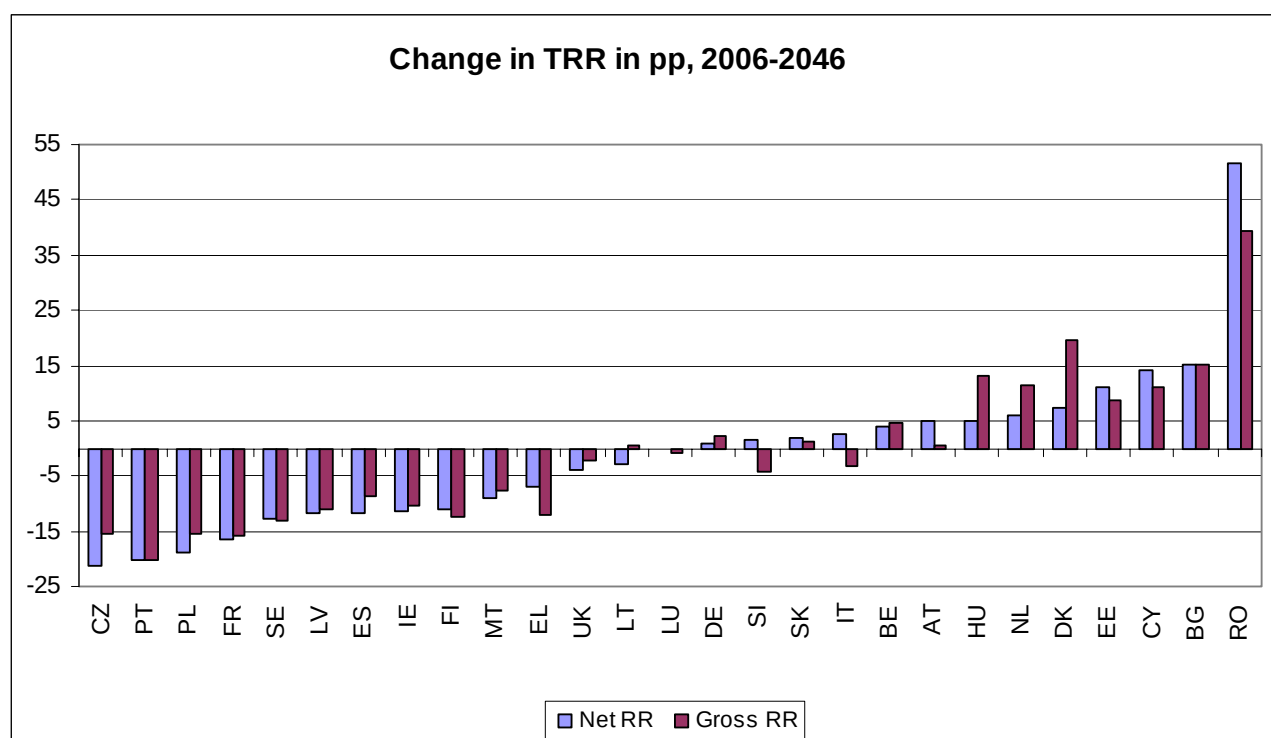
Figure 4: Benefit ratios in EU Member States in 2007 and 2060

	Benefit Ratio (%)					
	Public pensions			Public and private pensions		
	2007	2060	% change	2007	2060	% change
BE	45	43	-4			
BG	44	36	-20	44	41	-8
CZ	45	38	-17			
DK	39	38	-4	64	75	17
DE	51	42	-17			
EE	26	16	-40	26	22	-18
IE	27	32	16			
EL	73	80	10			
ES	58	52	-10	62	57	-8
FR	63	48	-25			
IT	68	47	-31			
CY	54	57	5			
LV	24	13	-47	24	25	4
LT	33	28	-16	33	32	-2
LU	46	44	-4	46	44	-4
HU	39	36	-8	39	38	-3
MT	42	40	-6			
NL	44	41	-7	74	81	10
AT	55	39	-30			
PL	56	26	-54	56	31	-44
PT	46	33	-29	47	33	-31
RO	29	37	26	29	41	41
SI	41	39	-6	41	40	-2
SK	45	33	-27	45	40	-11
FI	49	47	-5			
SE	49	30	-39	64	46	-27
UK	35	37	7			
NO	51	47	-8			

Source: Ageing report 2009, available at:
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13782_en.pdf.

Note: The 'Benefit ratio' is the average benefit of public pension and public and private pensions, respectively, as a share of the economy-wide average wage (gross wages and salaries in relation to employees), as calculated by the Commission. Public pensions used to calculate the Benefit Ratio includes old-age and early pensions and other pensions. Private pensions are not included for all Member States. Hence, the comparability of the figures is limited. The value of indicators might change as some Member States consider reforms of their pension systems (e.g. Ireland).

Figure 5: Change in theoretical replacement rates for an average wage earner retiring at 65 after 40 years career between 2006 and 2046 in percentage points

Source: INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG) 2009 report on Theoretical Replacement Rates, "UPDATES OF CURRENT AND PROSPECTIVE THEORETICAL PENSION REPLACEMENT RATES 2006-2046", p.17, available at: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en&moreDocuments=yes>.

Note: Replacement rates are defined as the level of pension income during the first year of retirement as a percentage of individual earnings immediately before retirement. For countries with a projected drop in replacement rates it should be noted that the decrease can usually be counterbalanced by working longer.

It should be noted that EE, like other countries with a more positive evolutions in replacement rates (RO, BG and CY), start off from rather low initial levels of the rates.

Figure 6: Standard pension eligibility age and average labour market exit age in EU-27

There has been a more or less pronounced increase in the average exit age from the labour force of nearly all Member States between 2001 and 2008, with an EU27 average exit age of 61.4 years in 2008. For those countries with increasing pensionable ages until 2020 and beyond, the average exit age is expected to continue to increase. It appears that most countries are gradually moving to a universal pensionable age of at least 65, but countries such as DK, DE and UK have already legislated further increases in order to respond to continued advances in longevity.

Member State	Average exit age from the labour force in 2001	Average exit age from the labour force in 2008	Statutory retirement age for M/W in 2009	Statutory retirement age for M/W in 2020	Further increases in the statutory retirement age for M/W after 2020
Belgium	56.8	61.6*	65/65	65/65	
Bulgaria	58.4	61.5	63/60	63/60	
Czech Republic	58.9	60.6	62/60y8m	63y8m/63y4m	65/65
Denmark	61.6	61.3	65/65	65/65	67+/67+***
Germany	60.6	61.7	65/65	65y9m/65y9m	67/67
Estonia	61.1	62.1	63/61	63/63	
Ireland	63.2	64.1**	65/65	65/65 (66/66)	(68/68)
Greece	61.3°	61.4	65/60	65/60	65/65
Spain	60.3	62.6	65/65	65/65	
France	58.1	59.3	60-65	60/60	
Italy	59.8	60.8	65/60	65/60****	***
Cyprus	62.3	63.5*	65/65	65/65	
Latvia	62.4	62.7	62/62	62/62	
Lithuania	58.9	59.9**	62y6m/60	64/63	65/65
Luxembourg	56.8	:	65/65	65/65	
Hungary	57.6	:	62/62	64/64	65/65
Malta	57.6	59.8	61/60	63/63	65/65
Netherlands	60.9	63.2	65/65	65/65 (66/66)	(67/67)
Austria	59.2	60.9*	65/60	65/60	65/65
Poland	56.6	59.3*	65/60	65/60	
Portugal	61.9	62.6*	65/65	65/65	
Romania	59.8	55.5	63y8m/58y8m	65/60 (65/61y11m)	(65/65)
Slovenia	56.6°	59.8**	63/61	63/61 (65/65)	
Slovakia	57.5	58.7*	62/59	62/62	
Finland	61.4	61.6*	65/65, 63-68	65/65, 63-68	
Sweden	62.1	63.8	61-67	61-67	
United Kingdom	62.0	63.1	65/60	65/65	68/68
EU 27 average	59.9	61.4			

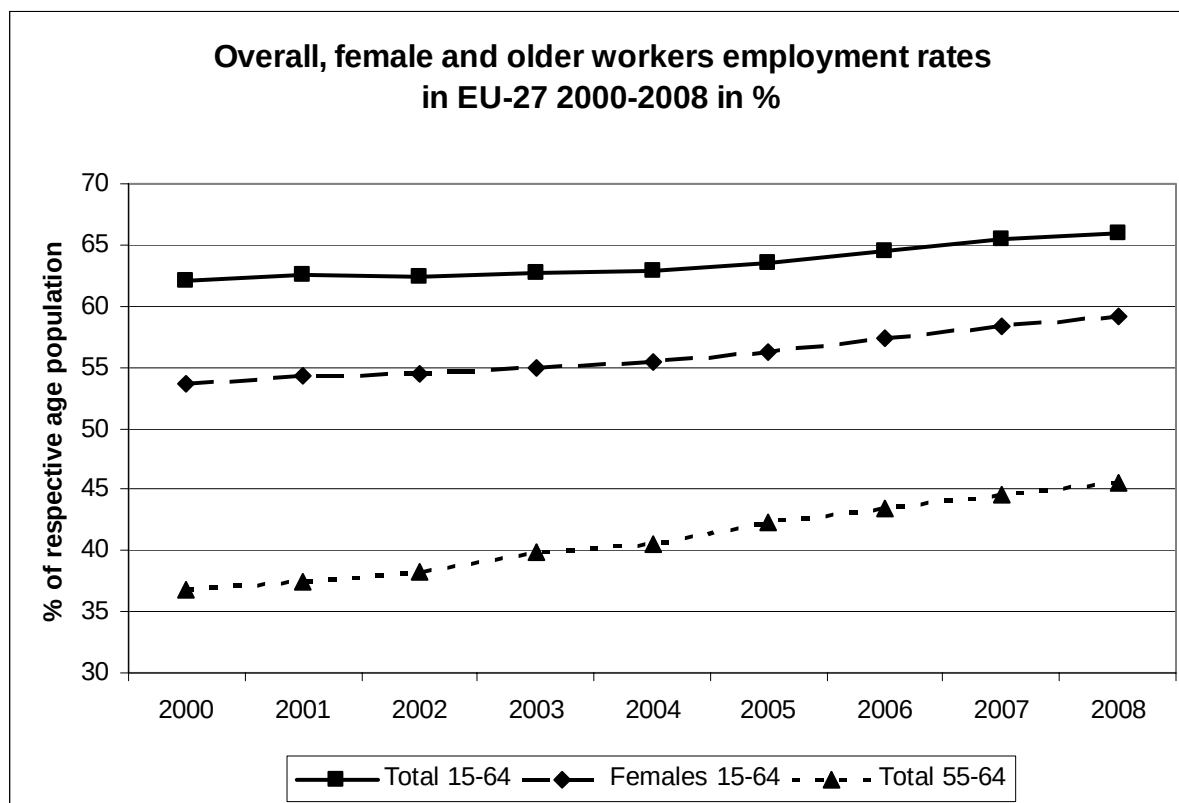
Source: Eurostat, MISSOC, Ageing Report, 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm.

Note: ° - 2002, * - 2007, ** - 2006, in brackets – proposed, not yet legislated, *** retirement age evolves in line with life expectancy gains over time, introducing flexibility in the retirement provision. **** For Italy 65/65 for civil servants, starting from 2018.

Sweden: guarantee pension is available from the age of 65.

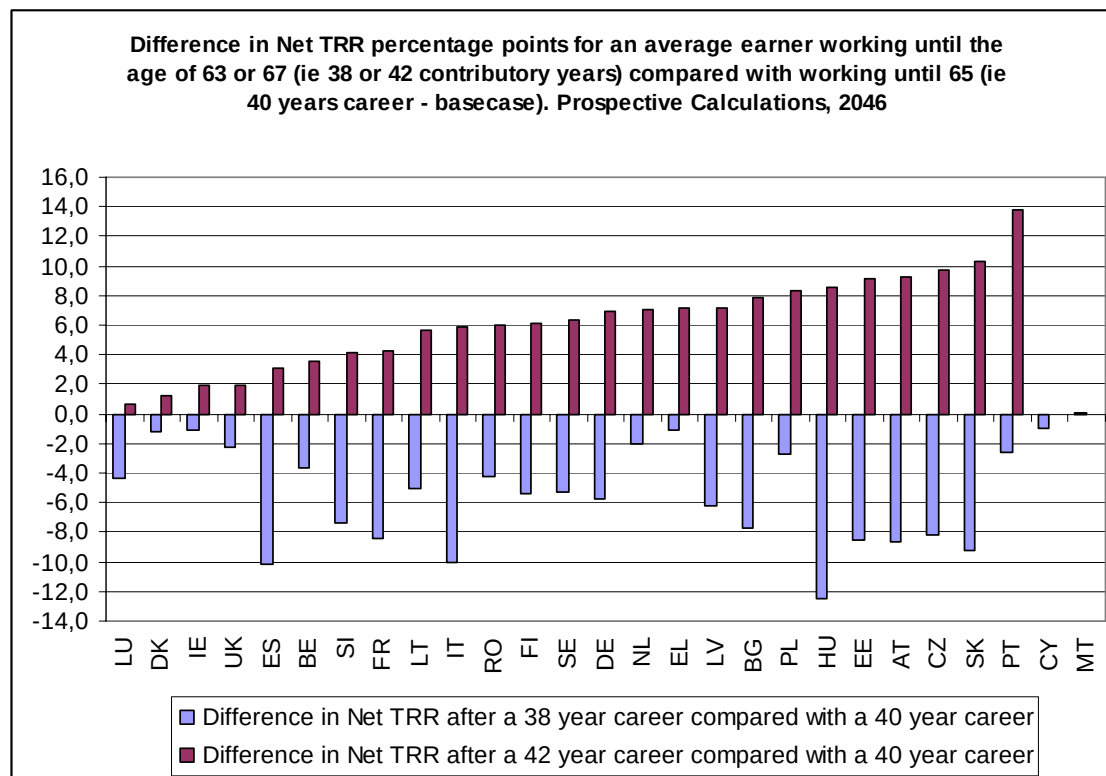
Romania: the National House of Pensions and other Social Insurance Rights.

Figure 7: Overall, female and older workers employment rates in EU-27, 2000-2008, in percent

Source: Eurostat, LFS annual data, graph published in the 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, p.10, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm.

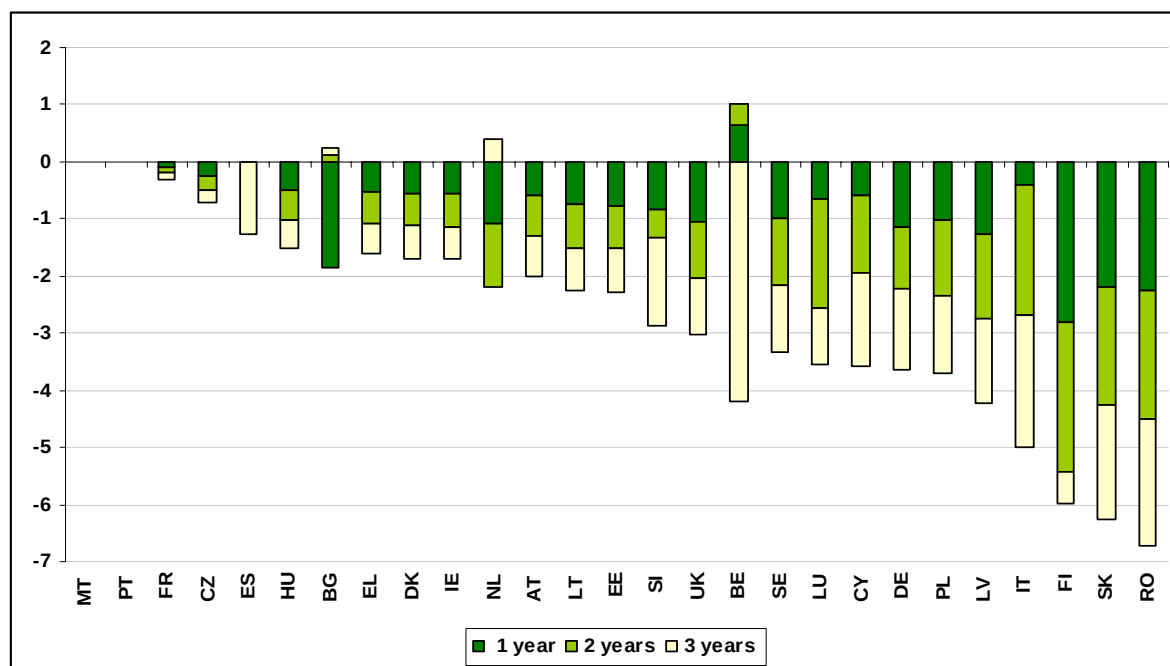
Figure 8: Pension benefit impact of shorter and longer working lives

Source: INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG) 2009 report on Theoretical Replacement Rates (TRR), "UPDATES OF CURRENT AND PROSPECTIVE THEORETICAL PENSION REPLACEMENT RATES 2006-2046", p.22, available at:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en&moreDocuments=yes>.

Figure 9: Pension benefit impact of career breaks due to unemployment

Accumulated difference in net theoretical replacement rates for an average earner entering the labour market at 25 and retiring at the statutory retirement age with a 1, 2 or 3 year career break due to unemployment compared with no break*

Source: SOCIAL PROTECTION COMMITTEE/INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG). Graph published in the 2010 Interim Joint Report on pensions of the Economic Policy Committee and Social Protection Committee, noted by the 7-8 June 2010 EPSCO and ECOFIN Councils, p.50, available at: http://europa.eu/epc/publications/index_en.htm

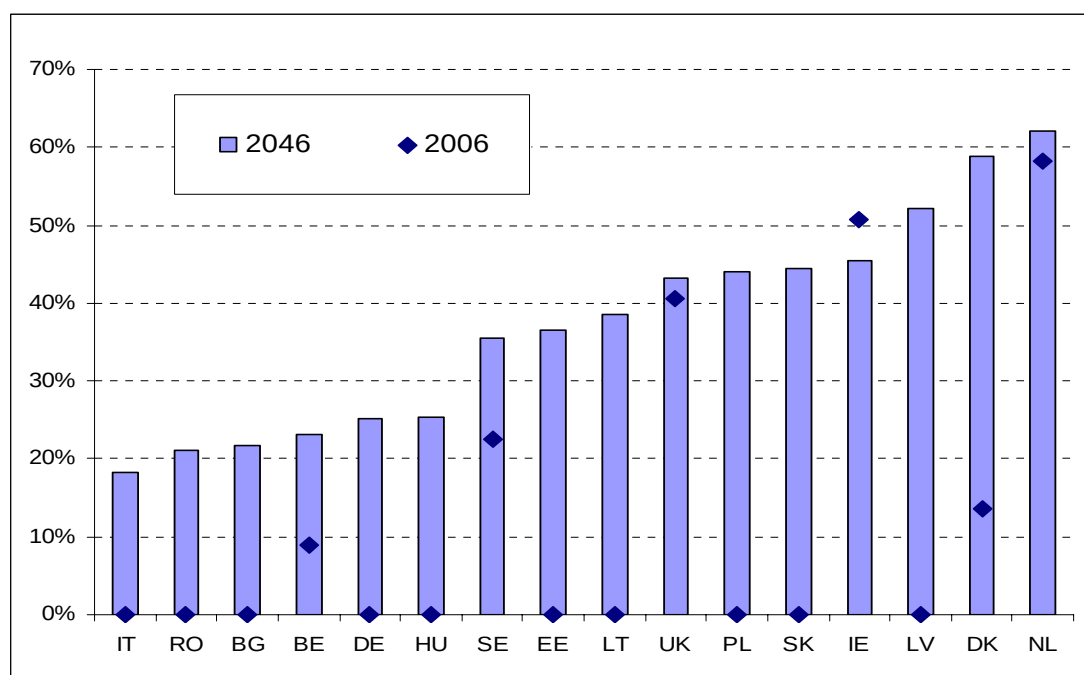
*The unemployment break is assumed to take place in the years just prior to old age retirement which is assumed here to be the statutory retirement age for men

Note: the values for MT and PT are equal to 0 and should not be interpreted as missing. The values are validated by Member States. Conditions of crediting unemployment breaks might have a positive impact on the replacement rate of a hypothetical worker in the base-case scenario, for whom values in the Figure are provided.

Figure 10: Increasing significance of funded pensions

This figure shows that for most of those countries represented, funded pensions will provide for a larger share of retirement income in 2046 than in 2006 as a result of pension reforms (measured by gross theoretical replacement rates).

Share of occupational and statutory funded pensions in total gross theoretical replacement rates in 2006 and 2046 in selected Member States

Source: INDICATORS' SUBGROUP OF THE SOCIAL PROTECTION COMMITTEE (ISG) 2009 report on Theoretical Replacement Rates, "UPDATES OF CURRENT AND PROSPECTIVE THEORETICAL PENSION REPLACEMENT RATES 2006-2046", Annex – country fiches, available at: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=752&langId=en&moreDocuments=yes>.

Note: Data available only for a number of Member States